

STENOGRAFSKE BELEŠKE

ZAKONODAVNOG ODBORA

KRALJEVINE

SRBA, HRVATA I SLOVENACA

(DRUGI SAZIV.)

XXXI. SEDNICA

ZAKONODAVNOG ODBORA

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE

SRBA, HRVATA I SLOVENACA

držana 16. decembra 1921. god. u Beogradu.

Predsedavao Predsednik **Miša Trifunović.**

Zamenjivao sekretara **Jovan Magovčević.**

Prisutni Ministri: finaceija g. dr. Kosta Kumarnudi i socijalne politike dr. Vjekoslav Kukovec, te referent Ministarstva g. Miloš Stojiljković.

(Početak u 3 i 40 časova.)

Predsednik **Miša Trifunović:** Otvaram, gospodo, 31. redovni sastanak Zakonodavnog Odbora. Molim da čujete zapisnik prošloga sastanka.

Zamenik sekretara **Jovan Magovčević** čita zapisnik prošloga sastanka.

Predsednik **Miša Trifunović:** Ima li primedaba na protokol? (Nema.) Primedaba nema, objavljujem, da je protokol primljen.

Čast mi je saopštiti Odboru, da sam primio izveštaj 4. sekcije o uredbama Ministarstva Inostranih Dela zatim izveštaj I. sekcije o uredbi o narodnom priznanju zaslužnim licima i njihovim porodicama.

Prelazimo na dnevni red. Na dnevnom redu je pretres izveštaja III. sekcije o uredbi o suzbijanju skupocē. Pre prelaza na dnevni red, ima reč g. Nastas Petrović.

Nastas Petrović: Od kada je, gospodo, nastala kriza u Vladi i od kad je Vlada u ostavei, ja primećujem, da Zakonodavni Odbor radi ne vodeći računa o tome, da mi u stvari nemamo Vladu. Nemamo Vladu, koja je odgovorna za sve poslove. Nemamo pred sobom ni Ministre, koji bi mogli s autoritetom da zastupaju gledište uređaba, koje su ovde na pretresu. Ja takav red ne mogu da razumem. On po mome najdubljem uverenju nije ustavan ni parlamentaran. (**Jovan Gjonović:** On je ustavan, nije parlamentaran!) Nije ustavan ni parlamentaran, — ja to tako smelo tvrdim, — da mislim, da me niko ne može demantovati, jer znam šta je ustavnost. Skupštine nikada i ni u kom slučaju, gospodo, ne mogu nikakav posao svoj otaljavati, bez sumnje u smislu zakonodavnom, kad pred sobom nemaju Vladu ili odgovorne Ministre. (**Nedeljko Divac:** Vi živite u predratno doba!) Ja ne živim u predratno doba nego u ustavnoj parlamentarnoj zemlji. (**Nedeljko Divac:** Po skraćenom postupku!) Ali i taj skraćeni postupak i ustavni

propisi traže nečiju odgovornost, a parlamenti ne mogu da odgovaraju, nego odgovara Vlada, koja vodi parlamentat. Otuda i u Parlamentima mora biti većina i manjina i poslanika, koji odobravaju rad Vlade i poslanika, koji kritikuju rad Vlade. (Jedan glas: Vi g. Petroviću, dockan dolazite danas!) Ako ja ne dolazim, dolazi moj zastupnik. A sad sam došao, jer vidim, da Vi radite.

Do kakve teške posledice može da dodje, ja mislim, da ne treba da uveravam nikoga, koji je prožman parlamentarizmom i ustavnošću. Vi ste imali juče ili prekujuče jedan slučaj, da Ministar hoće jedno, a izvestilac drugo. Vidite, molim Vas, u kakvoj se haotičnoj situaciji nalazimo. (**Jovan Gjonović:** Mi smo to jednoglasno primili!) Mogli ste vi to jednoglasno primiti, ako ste Konvenat. Ja sam u Skupštini. Još u goru situaciju može da se naidje, ako se produži ovakav posao. Uvek biva, gospodo, da se neki put poslanici krenu na jednu stranu više nego što su do tada činili, nego što može da se podnosi i tuda i dolazi parlamentarna bremza, koja ima poverenje većine i koja odmah bremzuje pitanje odgovornosti i ostavke. Ja Vas pitam, da li ste Vi te potrebne i nužne bremze imali. Niste, gospodo! Ko je od gospode Ministara ovde mogao kazati: ja pravim pitanje od ovoga. Nije mogao ni jedan, jer su u ostavei. (Jedan glas: Mogli su svi!) Mogli su svi, ako ste hteli da se igrate parlamentarizmom.

Dakle, gospodo, ja znam, da je takav rad i neustavan i neparlamentaran i ja bih molio, da ga prekinete, da bismo sačekali, da dobijemo ministre, koji odgovaraju, ministre, koji imaju autoriteta i da onda produžimo posao, inače sav taj posao može da dovede do teških posledica. Gospodo, ja vam opet kažem, možemo se mi zahuktati ovde u nekom pitanju tako daleko, da ćemo teško pogoditi interese celine, jer nema nikoga koji nosi odgovornost. (**Pavle Angjelić:** Ko je kriv?) Svakako parlamentat. (**Pavle Angjelić:** Vaša grupa!) Grupa?! To je pitanje, koje nije ovde na dnevnom redu nego na ulici, ili na kakvom zboru. Zbog toga ja molim g. Predsednika, da ove sednice odloži, po pravu koje ima i da sačeka, da dobijemo odgovorne ministre, da bismo mogli raditi. (**Nedeljko Divac:** Dockan!) Nikad nije dockan,

ako je dobro, ja znam, g. Divče, da vi volite konvent, ali ja ga ne volim.

Predsednik Miša Trifunović: G. poslanice, ja ću da vam odgovorim. Ovo je pitanje bilo na dnevnom redu pred Zakonodavnim Odborom. Ja delim vaše mišljenje. (Dr. Janko Šimrak: I Radikalna stranka je glasila za rad!) Pitanje je bilo pred Zakonodavnim Odborom. Ja ću izjaviti, da sam pokrenuo to pitanje i ja delim to mišljenje, kad je vlada u ostavci, da onda i Parlamenat ne treba da radi, dok se ne obrazuje Vlada, ali kad sam to pitanje pokrenuo ovde, sve su grupe bile složne da radimo. Ja moram priznati, da je i jedna grupa izjavila kategorički, da neće učestvovati u radu Zakonodavnog Odbora kad nema Vlade. Ja sednice ne bih držao, ali, kako su sve parlamentarne grupe, koje su ovde zastupljene, izjavile, da treba da se radi, ja sam po toj onštosti saglasnosti, g. Petroviću, držao sednice. Neka mi sada i jedna parlamentarna grupa, ma ona i najmanja bila, izjavi, da pravi pitanje od toga, ja sednice neću zakazivati; neka i jedna parlamentarna grupa stane odlučno na taj teren, a kad smo svi dobrom voljom pristali da radimo, ja sam onda i držao sednice. Tako je bilo. Ja priznajem, da je meni malo neugodno da radimo, kad nema odgovornih ministara.

Nastas Petrović: Meni je žao, što ću doći u sukob sa svojim prijateljem, g. Trifunovićem. Čim je Predsednik Zakonodavnog Odbora imao mišljenje, da je neparlamentarno i neustavno raditi, kad nema parlamentarnih ministara, nije trebao da zakazuje ni jednu sednicu. Zamislite Predsednika Skupštine, da sutra zakaže sednice skupštinske i da nas pozove da dodjemo ovde, bez obzira ima li odgovorne vlade ili nema, i onda na jedanput da ustane i da kaže, hoćemo da radimo i tako da počnemo sa Predsenikom da radimo! Da li bismo mi onda vršili parlamentarnu dužnost onako kako bi trebalo da se vrši. Ne bismo, gospodo! Ali Predsednik Skupštine zna dobro to i zato ne saziva sednice skupštinske, dok ne dobije pismo, da je obrazovan kabinet i da će doći neko koji odgovara. Tako je trebao i predsednik Zakonodavnog Odbora da postupi uoliko pre, što Zakonodavni Odbor nije običan odbor nego odbor, koji radi sa delegiranom vlašću skupštinskom.

Predsednik Miša Trifunović: Odmah ću odgovoriti g. Petroviću. Ja moram reći, da ima razlike između celog parlamenta i Zakonodavnog Odbora. Ima jedan član u Ustavu — čl. 130. — koji jasno određuje, specijalše, tako da kažem, rad Zakonodavnog Odbora i kazuje: da se njegove odluke proglašuju kao zakon. Nadležnost Zakonodavnog Odbora određena je i, kao što rekoh, specijalisana samim Ustavom. I kad ja, kao što malo čas rekoh, imam pristanak sviju grupa da tako to tumače, ja sam onda tako i postupao. Ja sam uvek računao, da je celokupan parlamentarni rad, da je cela politika jedna dobra volja. Ne vrede ništa ni institucije, pa ako hoćete ni zakoni ako nema u parlamentarnom radu, u politici, dobre volje. Ovde je do sada bila ta volja složna. A ja opet, gospodo, kažem: neka mi jedna samo grupa zvanično izjavi, da od toga pravi pitanje, ja neću držati sednice. U ostalom, mi smo već i inače pri kraju rada u Zakonodavnom Odboru.

Jovan Gjonović: Povodom govora g. Petrovića hoću da učinim jednu konstataciju. I ja, gospodo, i moji prijatelji, bili smo protiv delegiranja Zakonodavne vlasti. A vi, gospodo, s te strane, tražili ste, da Parlamenat može da delegira svoju vlast jednom

skupštinskom telu, a to je Ustavnom repektive Zakonodavnom Odboru i vi ste oni, koji su izglasali tu ustavnu odredbu. (**Nastas Petrović:** Ja nisam to tražio! Zašto se na mene obraćate?) Zakonodavni je Odbor striktno izvršio ustavnu odredbu, koju ste vi, gospodo, izglasali. I mi, kad sada radimo, ne vršimo nikakav neustavan i neparlamentaran akt, nego samo vršimo jednu ustavnu dužnost, g. Petroviću! Toliko sam samo hteo da kažem na vašu primedbu.

Sem toga, hteo sam još samo jednu napomenu da učinim, upravo da se osvrnem na ono što ste vi, g. Petroviću, kazali; da je vlada bremza Parlamenta. G. Petroviću, Vi mislite da je vlada bremza Parlamenta, a mi mislimo, da je vlada izvršni organ Parlamenta i mislimo, da ona ne može biti bremza Parlamentu. (**Nastas Petrović:** Nemaju parlamenti izvršne organe, to imaju konventi!) Ako je Parlamenat Parlamenta, onda je vlada samo izvršni organ parlamenta, ali nije tutor parlamentu, niti je vlada bremza parlamenta i mi ne mislimo, da vlada može i sme biti bremza parlamenta! I ako smo mi učinili, da ona ne bude bremza parlamentu, mi smo učinili jednu visoku parlamentarnu dužnost, koju smo već jedanput trebali učiniti. Ali, ja se bojim da je, na žalost, nismo učinili.

I, najzad, vi kažete, g. Petroviću, da se mi možemo zahuktati toliko daleko u svome radu, da donesemo kakav zakon, koji može da pogodi interese celine. Pa g. Petroviću, kažite Vi meni: koji je taj, koji ocenjuje interes celine bolje i pravilnije, da li vlada ili parlamenat? Ako su predstavnici narodni oni, koji ocenjuju više interese celine i ako su oni ti, koji predstavljaju interese celine, onda svakako vlada to u tolikoj meri, ne može biti. Ja mislim i kažem, da uopšte predstavnici narodni i predstavnici interesa narodnih u svakom su slučaju više članovi i parlamenta, nego vlada, g. Petroviću! Dakle, i s toga gledišta, g. Petroviću, kao što vidite, mi vršimo jedan narodni posao onako kako nam je Ustav naložio, ne gazeći ni parlamentarne običaje, ni ustavne odredbe, a i ne grešeći se o te velike interese celine i naroda.

Nastas Petrović: Meni je žao, što me g. Gjonović apsolutno nije razumeo. Ja sam izgovorio jednu reč — bremza i pri tome ostajem. Ali pod reči bremza ja nikako ne razumem ono, što je on mislio. Bože sačuvaj! Mi smo u parlamentu najveća kontrola vladinih postupaka. Mi smo njena najveća kritika. Ali, gospodo, niko ne može prisvojiti sebi pravo u Parlamentu, da mi mnogo bolje vidimo, nego što vide oni tamo. Kad vidimo to, da mi bolje vidimo nego oni tamo, mi ih onda obaramo. To nam je tada jedino pravo: da obaramo. Ali oni kad su tu, a zato su tu i postavljeni da bodrim okom na sve motre i gledaju, pa da kad se mi po neki put zahukemo, da onda oni bremzaju.

Potpredsednik dr. Svetislav Popović: Izvolite gospodine Šimrak. Molim vas samo da skratite.

Dr. Janko Šimrak: Rekli ste mi da skratim, gospodine Predsedniče, a još nisam počeo ni da govorim. Vi se sećate, kako se je jugoslovenski klub, kada se u Ustavu pretresalo pitanje, koje se ticalo kompetencije Zakonodavnog Odbora, tada stavio odlučno na gledište, da Zakonodavni Odbor ne smije imati ovu kompetenciju, nego da to treba predati Parlamentu. Ja se toga dobro sjećam. Tada su radikali odlučno bili protiv nas, a naročito gospodin dr. Laza Marković. Rekli su, mora se tako učiniti. A eto vidite, kako se sada to profanisalo. Oni sada isto tako odgovaraju, da ne treba Zakonodavni Odbor da radi,

a mi velimo: mora do 28. o. m. biti završen konačno sav posao oko pregleda ovih uredbi.

Drugo, pred nama su vrlo važne zakonske osnove i mi moramo da ih pregledamo. Ja mislim, da je rasprava o ovoj stvari suvišna, samo se čudim, da danas opozicija dolazi sa strane, koja bi baš morala braniti ovo naše gledište. Nedavno je g. Laza Marković izneo gledište i kazao, mi moramo da požurimo, a sada kad dolazi neki zakon, sa kojim nisu zadovoljni, onda kažu ne treba da se radi. E ne ćemo mi tako, nego hoćemo da Zakonodavni Odbor radi.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Prelazimo na dnevni red. Reč ima g. Simonović.

Milan Simonović: Povodom predloga, koji je izneo g. Nastas, a u vezi onoga što je kazao i g. Šimrak, ja sam hteo da kažem ovo: Mi radikali nismo nimalo nelogični, ako se uzme predlog g. Nastasa kao naš, jer onda kad se pristalo na to, da Zakonodavni Odbor pregleda samo ove uredbe, vodilo se računa samo o tome, da naš Parlament po svojoj sposobnosti ne bi nikada stigao da to pretrese. Jedna velika nužda naterala nas je da pristanemo na to, da odbor to pretrese, a ne Parlament. I mislilo se, da je bolje da odbor u kome su sve stranke zastupljene, ima mogućnosti da ukine, izmeni, ili odobri te uredbe. Ali u članu 130., koji o tom govori, izrično je rečeno, da će se te odluke Zakonodavnog Odbora proglašavati kao zakoni. Time je rečeno, da će one biti promulgovane kao zakon i da će za promulgaciju nositi odgovornost dotični Ministar odnosno Vlada. Ja vas pitam, u slučaju kad nema Vlade, ko će nositi odgovornost, jer odluke odborske samim tim što ih donosi odbor postaju definitivni zakoni i one moraju biti promulgovane u vidu zakona i sankcionisane od predstavnika izvršne vlasti. Ko će dakle da nosi odgovornost, ako vi donesete odluku, a Ministar ne bude hteo pristati na to? Prema tome naše gledište nije nelogično i gledište g. Predsednika i g. Nastasa je potpuno ustavno i tačno.

Vojislav Lazić: Gospodo, i ako je pitanje na ranijim sednicama raspravljano, i ako su gospoda iz radikalne stranke zastupala drugo mišljenje, koje je tada njima bilo potrebno, oni sada zastupaju suprotno gledište onom svome prvom gledištu. Ne stoji kod njih samo ovaj slučaj, već u opšte u celome svome radu oni se izražavaju onako kako im je i kada potrebno. Za njih nikada nije bilo jednog istog principa. (**Nastas Petrović**: Vi ste suviše novi da možete nas stare da upućujete).

Zakonodavni odbor po Ustavu ima jedan svoj specijalni postupak. Član 130. stavio je u dužnost Zakonodavnog Odboru, da sve uredbe pregleda, izmeni i popravi, ozakoni ili ukine. (**Nastas Petrović**: U prisustvu odgovornih ministara.) Nigde ne stoji, da moraju biti prisutni i Ministri, nego stoji, da je vlada dužna, da u roku od mesec dana sve uredbe sprovede Zakonodavnom Odboru i ona je to učinila i no tome njena je zadaća bila u tome, da samo te uredbe sprovede. Čim je ona to učinila, Zakonodavni Odbor je uzeo vlast u svoje ruke i on ima ceo dalji posao da izvrši. Inače ako ga ne izvrši, ako ne stigne, da pregleda, izmeni, dopuni, osnaži ili ukine sve uredbe, onda on nosi odgovornost.

Uzmimo slučaj da se odmah u početku rada Zakonodavnog Odbora vlada našla u ostavci i da je kriza trajala svih pet meseci, dakle za vreme, za koje je imao Zakonodavni Odbor da radi i da prema tome onda nismo imali odgovornu vladu. Po vašem mi-

šljenju onda ni jedna uredba ne bi mogla izići pred zakonodavni odbor i zakonodavni odbor bio bi lišen svoga prava time, što bi one uredbe, za koje odbor ne stigne da ih pretrese, postale ipak zakonom protivno volji Zakonodavnog odbora i onda bi Vlada na taj način izigrala Zakonodavni Odbor, ako bi se time htela da posluži. Zato o tome ne treba više govoriti i kad je već pala načelna odluka po tome pitanju, molim, da se nastavi rad.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Gospodin Petrović je stavio formalan predlog, da prekinemo rad. Pošto ja držim, da Zakonodavni Odbor, koji vrši funkcije na temelju Ustava, ne može u pogledu ostavke vladine da bude ometen u svome radu, nego samo jednom svojom odlukom, a odluka je glasila, da se rad nastavi, to mislim, da posle ovoga možemo odmah da predjemo na dnevni red. (Čuje se: Sasvim tako.)

Na dnevnom redu je pretres izveštaja III. sekcije o uredbi o suzbijanju skupoće. Otvara se načelni pretres. Reč ima g. Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo, mi nalazimo pred sobom zakon o ishrani, kojim se zamenjuje uredba o suzbijanju skupoće. Problem o suzbijanju skupoće vrlo je interesantan i vrlo opšt. Suzbijanje skupoće je problem, kojim su se bavili mnogi naši naučnici i političari i meni izgleda, da do današnjega dana niko još nije našao pravilno rešenje ovoga pitanja kao i modus, kojim će se skupocća suzbiti. Nasuprot svemu tome i pisanju i govorima i željama, da se skupocća stane na put, ona se sve više i više širi i cene namirnica sve više i više skaču. I meni izgleda prema tome, da je i Ministar za Socijalnu Politiku, propisujući raniju uredbu, mislio, da će njome moći da suzbije skupocću, ako ustanovi cene pojedinim namirnicama i artiklima, koji se prodaju, u kome je cilju bio i ovlastio pojedine vlasti, da mogu ustanoviti cene tim namirnicama i artiklima u pojedinim mestima. Ali kao što ste videli u praksi, to se nije moglo izvesti i ako su postojali sudovi i vlasti, koje su propisale cene, ipak su te cene svakodnevno skakale i onda je sledovao ovaj zakon, po kome se ukida propis, da pojedine vlasti mogu propisivati cene u pojedinim mestima.

Po onoj ranijoj uredbi desilo se to, da su se mogle odrediti cene samo zemljoradničkim proizvodima, koji su donešeni na pijacu — a te su cene odredjivale mesne vlasti dotičnih pijaca, — ali te vlasti nisu mogle odredjivati cene trgovcima i zanatlijama njihovim artiklima, koje oni prodaju u njihovim radnjama, te je i njihovo odredjivanje cena zemljoradničkim proizvodima ostalo bezciljno: jer dokle god u dućanima bude poskupljivala roba i budu se poskupljivale namirnice, koje zemljoradnički svet troši i on mora podizati cene svojim proizvodima. Kad te vlasti nisu mogle odrediti trgovcima po što će prodavati šećer, kafu, platno, so, i t. d. onda je postalo bez predmetno odredjivanje cena i seljaku za njegove proizvode. I, prema tome, kako je Ministar za Socijalnu Politiku predložio i sekcija se s tim složila, da se izostavi ta odredba, nalazim, da je to na svome mestu, ali ipak suzbijanju skupoće treba pokloniti pažnju i tražiti puta i načina na koji će se na taj način ta skupocća suzbiti.

Pošto ranija uredba nije donela nikakvih rezultata i ja stojim na tome gledištu, da i ovaj zakon neće dati nekih pozitivnih rezultata, može biti nekih anera ali pozitivnih rezultata ne možemo od njega očekivati, nalazim ipak da je ovaj zakon mnogo bolji

i-pravilniji od one uredbe, koja je ranije postojala i zato ja ću glasati u načelu za ovaj zakon zadržavajući pravo da u specijalnoj debati kod pojedinih članova učinim izvesne primedbe.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Ima reč g. Vilović.

Osman Vilović: Gospodo, povodom ove uredbe o suzbijanju skupoće hoću da u ime svoje i u ime Muslimanskog kluba progovorim nekoliko riječi.

Uvadjanjem ove uredbe preuzima g. Ministar za Socijalnu Politiku veliku i ogromnu odgovornost. Uzimajući on na se ovu odgovornost mogu unaprijed da kažem, da će ova uredba kao sve druge dosadašnje ove vrsti uroditi drugim rezultatom, nego bismo mi to očekivali. Od početka rata pa do danas izdavalo se je puno ovakvih uredaba za suzbijanje skupoće i sve su te uredbe donijele negativne rezultate i nisu ni u koliko pomogle prehrani i suzbijanju skupoće. I ova je uredba kao i sve dosadašnje i ona će uroditi po mom dubokom mišljenju negativnim rezultatom u pogledu prehrane.

G. Lazić imade potpuno pravo što sumnja u njezin uspjeh. Ja sam gospodo, bio onaj, koji sam za vrijeme rata i od prevrata ovamo provadjao ovakve uredbe, udarao maksimalne cijene, kontrolisao te cijene i — vjerujte — došao sam iz vlastitog iskustva do osvedočenja, da se nije moglo u tom pogledu ništa popraviti. Došedan ovoga svoga iskustva mogao bih reći, da je i ova uredba sasvim suvišna, ali kad postoji namjera da se ipak ona zavede, pa neka to najposlije i bude, ali bi trebalo da se u nju još neki principi unesu i da se ona u nekim pogledima dopuni, modifikira i neke njezine nejasnoće odstrane.

G. Ministar preuzima na se dužnost, da snabdjeva čitavu Kraljevinu sa hranom i da osigura stanovništvo prehranom. Po mom osvjedočenju ovo gospodin Ministar neće moći učiniti iz razloga, što neće imati na raspoloženju u dovoljnoj mjeri hrane, jerbo se naša hrana već u jesen izvaža u velikoj količini i mi uprav za čitavo ljeto oskudjevamo sa hranom. Već ta okolnost onemogućiti će mu da se osigura sa hranom. Trebalo bi da u ovu uredbu dodje jedna ustanova, da se hrana ne smije izvoziti do konca aprila, dok se ne provede cijela konstatacija, kako stojimo sa hranom i kolika nam je potreba za cijelu Kraljevinu.

U ovoj uredbi upadaju mi u oči osobito previsoke kazne protiv prekršitelja te uredbe. Tu su kazne od 10.000 dinara pa do 100.000 dinara, za tim zatvor od 3 do 6 mjeseci.

Gospodo, ove su kazne neobično velike i rigorozne. Pojedini ljudi nevino mogu da stradaju iz svoga nehaja, iz neopreznosti ili iz nepoznavanja tih kazni i njih će kažnjavati sudovi do 100.000 dinara i do 6 mjeseci zatvora. Mi ćemo na ovakvi način upropasćivati materijalno naše građane, ubijati našu trgovinu i obrt i dovest ćemo te dvije gospodarske grane u ozbiljno pitanje. Mnogi će biti prisiljeni od trgovaca i obrtnika, da svoje radnje napuštaju pred strahom od ovih kazni. Radi toga su ove ustanove o kaznama vrlo opasne, pa bi ih trebalo znatno smanjiti i ublažiti.

U ovoj je uredbi nejasna ustanova, koja kaže, da trgovci i obrtnici mogu dobijati pristojne građanske zarade. Ovo je pojam veoma elastičan, jer se ne zna kolike će te biti trgovačke i obrtničke zarade. Kolika je ta zarada i kakva je, to nigdje ne stoji, pa bi trebalo te zarade specijalizirati i tačnije označiti. U provadjanju ove uredbe biti će takvih slučajeva, da će pojedini nevini ljudi protiv ove uredbe grešiti

ali inače ljudi od svog poštenja i obraza, pa prema ovim ljudima moramo da mislimo i da ih ne dovodimo u ovakvu opasnost, da ih mogu sudovi tim globama i zatvorima kažnjavati, a to su oni ljudi, koji ne idu ni za kakvom prevarom i ni za kakvom lihvom. Radi takvih ljudi morali bismo zvesti u ovu uredbu uvjetne presude. Za svaki pojedini prvi slučaj ne kažnjavaju se ti ljudi nikakvom kaznom, ali u slučaju opetovanosti delikta, koji povlači za sobom i prvašnju kaznu i kaznu radi ponovnog prekršaja na kom je uhvaćen. Naša namjera ne ide za tim, da ljude kažnjavamo, nego da pomognemo prehrani, a da sa kaznama popravljamo odnosno te kazne ne upotrebjavamo prema onim, koji nemaju namjere da lihvare. Ove razloge trebalo bi uzeti u obzir, a naročito da g. Ministar za Socijalnu Politiku postavi se samo na stanište, da vodi brigu o prehrani za siromašno i najsiromašnije stanovništvo naše Kraljevine. Po tome bi trebalo da g. Ministar odmah osnuje u pasivnim našim krajevima gradske i društvene aprovizacije, koje bi trebalo da novčano a i drugim sredstvima podupire.

Tečajem vremena ipak bi trebalo sa ovijem aprovizacijama likvidirati, a uporedo s time potrebno bi bilo razvijati akciju u tom pravcu, da se naše gospodarstvo što bolje probudi i razvije, pa u tu svrhu trebalo bi ovom uredbom staviti u dužnost pojedinim seoskim i gradskim općinama, a naročito u pasivnim krajevima, da te općine na svojim vlastitim zemljištima i pomoću svoga personala osnivaju uzorna gospodarstva za prehranu siromašnog građanstva i za ugled našem poljoprivrednom svijetu. Za podizanje i unapredjenje gospodarstva trebalo bi putem privatne inicijative posredstvom naročitih odbora, učitelja i sveštenika razvijati bolju svijest među našim seljacima, za racionalnije gospodarstvo.

Ovo su u glavnom moji pogledi na ovu osnovu, a ja ću sudjelovati kod specijalne debate, te ću kod pojedinih članova činiti svoje predloge.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Za reč se je prijavio narodni poslanik Divac.

Neđeljko Divac: Gospodo! Ne pokušava se samo kod nas, da se nađu potrebne mere za suzbijanje skupoće, nego se to radi u celome svetu danas. To su izazvali sasvim prirodno odnosi, koji su nastali u toku rata, naročito posle rata i potreba jednog zakona za regulisanje cena ne može se diskutovati. Samo je pitanje, kakav taj zakon treba da bude i koje mere treba da predvidja. Mi do sada nismo imali zakona, ali smo imali uredbe, koje su imale karakter zakona. Kakav su rezultat te uredbe dale? Po mom mišljenju što su rezultati ovako slabi, ne leži razlog u tome, što su uredbe bile rdjave, jer te uredbe po svima svojim nedostacima i manama imale su izvesnih dobrih strana, već razlog tome leži u tome, što činoci, koji su bili pozvani, da sprovede te uredbe, da primenjuju zakonske odredbe, nisu to radili. N. pr. mi smo imali jedan slučaj: u Sloveniji su vladali sasvim jedni uslovi u pogledu cena životnih namirnica, u Hrvatskoj i Slavoniji drugi uslovi, a u Srbiji treći uslovi; najgore je stajalo u Srbiji, najbolje u Sloveniji, a Hrvatska i Slavonija sa Bosnom i Hercegovinom stajali su po sredini. Otkuda to dolazi? Dolazi otuda, što su Slovenci daleko ozbiljnije shvatili ovo pitanje o određivanju i regulisanju životnih namirnica nego u Srbiji; dolazi otuda, što su vlasti u Sloveniji sasvim drugojačije i ozbiljnije shvatili svoj zadatak nego u Srbiji. U Srbiji, usred Beograda, gde su donešene te uredbe, nijedan zakon ni uredba nije značila savr-

šeno ništa i ostajala je mrtvo slovo na hartiji. I ako se misli i dalje, da se donose uredbe i zakoni samo radi toga, da imamo napisano nešto, a ne misle, da se sprovodi onako kako to treba i kako stvarne potrebe našega društvenog života zahtevaju, onda bi, bolje bilo da nisu ni donošene.

Ja sam pravio poredjenja što se tiče te stvari između Slovenije, između Hrvatske s jedne strane i Srbije s druge strane. U 19 i 20 godini, pa jednim velikim djelom i u 21. godini, mi smo imali ovakve odnose. Stvari, koje su koštale jedan dinar u Sloveniji, u Beogradu plaćate sa 3 dinara, a u Hrvatskoj plaćate oko 2 dinara. I kad sam se zapitao otkuda ta razlika, ja sam izveo, da ona dolazi isključivo otuda, što su te stvari u Sloveniji sasvim drugojačije shvatali nego u Srbiji. U Srbiji vlada jedan individualizam nepoznat u opšte i za trgovce i ceo svet, koji vrše promet životnih namirnica, zakon i uredbe o životnim namirnicama prosto ne postoje i državne vlasti te zakone ne primenjuju ni najmanje. Ja se bojim, gospodo, da se u budućee ne dogadja ovo i onda ćemo biti pored zakona bez zakona.

Što se tiče ovoga zakona sada, o kome imamo da se izjasnimo, ja mislim, da je u nekoliko bolji nego što je bila uredba, koju on ima da zameni. Prvo smatram, da je pogreška, što se stalo na gledište, da sudove o skupoci treba ukinuti. Ma koliko treba da im se prigovara, imaju oni izvesne vrednosti.

Gospodo, ja smatram, da apsolutno nema mogućnosti, da se utiče na regulisanje cena životnih namirnica sve dotle, dok se ne uvede sistem rekvizicije. Radi toga je jedan apsurd misliti, da će se moći cene životnih namirnica regulisati bez toga sredstva. To je jedno od najboljih sredstava, da se regulisanje postigne. Uvadjanje rekvizicije ne znači, da se toga sredstva treba latiti uvek, ali zakon treba da drži to sredstvo u pripravnosti i kad se ukaže potreba, da se tim sredstvom posluži, onda treba to sredstvo upotrebiti. Onako isto kao što se rekvizicija dopušta za vreme rata, a to je naročito uvedeno za vreme rata, jer se zna, ako se ostavi cena na dobru volju prodavaca, da se ne može nitko snabdeti u kritičnim momentima, a isto tako biva i danas. A naše društvo, gospodo, danas se nalazi u nekom nenormalnom stanju. Ovo je društveno stanje manje više nenormalno u pogledu snabdevanja životnih namirnica. To je jedna vrsta ratnoga stanja i ako za ratno stanje ima potrebe, da se provodi rekvizicija, ima za takvu rekviziciju potrebe i danas.

Ima i drugih nedostataka ove uredbe. Ja mislim, gospodo, odstranjenje maksimalnih cena bila je velika pogreška. U sekciji oni, koji su bili protiv toga, govorili su, da to nije dalo nikakve rezultate, čak da je to uticalo na to, da se mnoge namirnice životne povlače sa pijace. To je sasvim logično. One su se povukle sa pijace, da bi se opet pojavile posle, kad ne bude više maksimiranih cena. Ali bi trebalo uvesti onda barem to, da se kazne svi oni, koji povlače robu sa pijace i kriju po podrumima i magacinima, pa se onda to ne bi desilo. Kad bi svako znao, da takve kazne postoje, onda nitko to ne bi činio. Prema tome maksimiranje cena bez rekvizicije, sasvim je prirodno, da nije dalo nikakove pozitivne rezultate. Sve su to gospodo, nedostateci ovoga zakona o suzbijanju skupocće, i ja žalim, što se propustilo, da taj zakon izlazi sa nedostacima.

Dalje, što je gospodin Vilović sasvim umesno primetio, govori se o propisanoj dobiti trgovaca. Sasvim je pogrešno, što ta dobit nije ustanovljena. Jer

faktično stanje je ovakovo, da grosiste i detaljiste uzimaju 100 na 100 dobiti, a može da se kreće dobit i 200 do 300%. Ranije se smatralo, da je jedna normalna dobit od 12 do 20%. Danas je ta dobit prešla nekoliko puta te granice. S toga se ja bojim, da i ovaj zakon neće dati one rezultate, koje bi trebalo od njega očekivati. A moje je duboko uverenje, ako ovaj zakon ne bude dovoljan i ako organi, koji budu imali dužnost da odredbe ovoga zakona privedu u život, ako ne budu taj zakon provadjali prema potrebama života društvenoga, da mi usled drugih bolesnih pojava našega društvenoga života možemo stradati.

Stavljajući ovo nekoliko primedaba opšte prirode na ovaj zakon ja ću načelno glasati za ovaj zakon.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. poslanik Moskovljević.

Miloš Moskovljević: Gospodo, problem skupocće je jedno od najvažnijih pitanja koja posle rata zanimaju ceo svet, ne samo našu zemlju, nego i mnoge druge zemlje i sve državnike njezine. Mi svi osećamo na sebi tu skupocću i čitamo svaki čas po koji članak o tome pitanju i šta se radi u drugim zemljama, da se stane na put tome zlu posle rata, pa se čudim, da je posle svega toga Ministarstvo Socijalne Politike moglo izići pred nas sa ovakim jednim zakonom, koji nama neće ništa dati i koji neće ništa učiniti za suzbijanje te skupocće. To je jedno vrlo krupno pitanje, i ja mislim, da se mi svi u tome slažemo, da ono nije tako prosto, da je ono posledica mnogih uzroka, kod nas kao i u drugim zemljama. Što trgovci kod nas zaradjuju po 100 do 200%, ima i tome razloga; ma da sam ja njihov najžešći protivnik, ali moram reći, da se i oni mogu u nekoliko da opravdaju. Kako je živela naša zemlja posle rata. Kako je političko stanje, kakve su političke prilike bile u našoj zemlji posle rata? Kakav je bio saobraćaj u nas? Kakva je bila naša finansijska politika? Zar nije svaki čas carina ukidana, ili ponovo uvodjena, carinska stopa smanjivana ili povišavana? Pa kako može biti tu jedne utvrdjene, solidne trgovine! Prirodno je da, kad se ne zna kakva će sutra biti carina i da li će trgovac dobiti svoju robu ili će biti pokradjena, prirodno je, da on unapred osigurava sebi profit, koji treba u toku godine da ima. To su nemoralne prilike u kojima živimo, koje su prouzrokovale ovu skupocću. I naša unutarnja politika i naša finansijska politika i naša saobraćajna politika i naša trgovinska politika, sve su to krupni uzroci, koji izazivaju ovu skupocću. I jedan ovakav zakon ništa ne može promeniti u tome. Ovaj zakon, ovakav kakav je podnet, prosto je jedna smejurija. Jer šta može on da učini? Jedina pozitivna stvar, koja će se postići to je, što će se osnovati jedan fond, koji može zaposliti nekoliko činovnika, koji će koštati više nego što će ovaj fond skupiti od tih kazni. Ja bih želeo, da znam koliko je od tih kazni dobiveno do sada po staroj uredbi? Koliko je ljudi kažnjeno? Koliko se ja sećam, svega je objavljeno nekoliko krupnih kazni. (Kao što su gospoda napomenula, kaže se u zakonu, da je zabranjeno prodavcima tražiti veću cenu nego što je određeno koliko se može zaraditi na ime čiste dobiti. To znači ili se neće niko kažnjavati ili će se praviti zloupotrebe. Jer kako ćete utvrditi čistu dobit? Kad znamo, da se nije ništa postiglo onda, kad su bile fiksirane cene, kako će se onda sada postići, kad nisu određene kazne. (**Fehim Kurbegović**: Ima jedan kazneni postupak!))

To nije put kojim će se suzbiti skupoća, ali isto tako nije ni ono put, koji predlaže moj prijatelj Divac. Mi to možemo da vidimo na drugim zemljama. Ja neću ići u druge evropske zemlje, nego ću napomenuti drugu zemlju, koja je po svome stanovništvu slična našoj zemlji, a to je Rusija. Mi sada preživljujemo od prilike onako isto stanje, kako je preživela Rusija pre boljševičke revolucije, za vladavine Kerjenskoga. I oni su tada, da bi suzbili skupoću, koja je razumljiva posle propasti, koju je Rusija pretrpela u ratu, počeli da maksimiraju cene, ali to nije pomoglo nego su problem skupoće sve više komplikovali, pa su onda opet dopustili slobodnu trgovinu. I onda je izvršen boljševički prevrat. Boljševici su onda upotreabili ono, što je predložio g. Divac. Oni su počeli rekviziciju i monopolisali raspodelu životnih namirnica. Do čega je to dovelo, vidimo danas posle trogodišnje vladavine boljševika.

Ali ima jedan treći put, a taj nije ni put kazne, ni maksimiranja cena, ni rekvizicije, nego je to put, koji je ovde samo napomenut, a nije jasno razradjen. To je pomaganje potrošačkih zadruga. To je jedini put, kojim se može stati za vrat ovoj skupoći životnih namirnica, skupoći, koja se u ovim prilikama najviše razvila, i jedini put, kojim se može stati za vrat neograničenom profitu, koji meću u svoj džep mnogobrojni posrednici izmedju potrošača i proizvođača. To sam ja video i posmatrao u Rusiji. U Sibiru bilo je najjače razvijeno zadrugarstvo. Tamo su zadruge, koristeći se državnim pomoću za vladavine Kerjenskoga, uzele u svoje ruke svu trgovinu i snabdevanje celokupnog stanovništva. I dok su one radile, dok nisu došli boljševici, koliko toliko bilo se je stalo na put skupoći i pokazani su bolji rezultati, nego kad je bilo maksimiranje cena i kad je vršena rekvizicija. Ja taj princip zastupam i ovde i smatram, da se skupoći može stati na put jedino tako, ako se izbegnu posrednici izmedju potrošača i proizvođača, razume se, ako se uz to uklone i drugi uzroci. U današnjim prilikama može se to najbolje postići, ako se pomognu zemljoradničke i potrošačke zadruge, ako im se da kredit, ako se budu snabdevale sa državnih imanja, kao što sam već imao prilike to da napomenem, kad je bila reč o državnim imanju Belje. Na taj način moglo bi se mnogo učiniti, da se suzbije skupoća i da se u tom pogledu stvori jedan nov red. Zato ja smatram, da ovaj zakon, ovakav kakav je, neće ništa moći da učini, nego da mi na idejama, koje su u njemu, u njegovom 2. i 3. članu samo nagoveštene, izradimo ceo ovaj zakon. Ako tako uradimo onda ćemo moći postići ono što se ovim zakonom želelo postići, inače ne.

To je što sam imao da kažem.

Potpredsednik dr. Svetislav Popović: Reč ima g. Drogenik.

Josip Drogenik: O prilici pretresa zakona o pobijanju draginje ki naj stopi v veljavo mesto tozadevne famozne naredbe čast mi je, da naglašam v imenu Samostojne Kmetijske Stranke, da je sedanji zakonski predlog nekoliko bolji kot desedaj veljavna naredba a to le v toliko, da se sodstvo prenese na redovna sodišča. Kakor so naglašali gospodje predgovorniki ima biti namen tega zakona znižati in regulirati cene neobhodnim potrebščinam. Dozvolite mi gospoda, da moram reči, da niti edno ne drugo tu izloženo sredstvo v dosego tega namena ne morem smatrati za primerno. Najmanje bi se pa mogel složiti s predlogom zastopnika socialdemokratov g. Divcem, ki predlaga vpeljavo rekvizicij poljskih pridelkov in

živil sploh. Ne morem razumeti kako pride gospod Divac do tega da v isti sapi, ko zahteva, da naj bo industrijski delavec popolno svoboden gospodar svojega dela, katero stalište smo tudi kmečki poslanci zagovarjali, pa hoče onega, ki neprimerno pod težimi pogoji in neobezbedžen prideluje živila, to je kmetovalec, postaviti izven zakona in mu odreči pravico, da isti sam določa plačilo za svoj trud. Čudno je to tembolj, ko smo ravno kmetje največ razumevanja dokazali za socialno zakonodajo, ki je prvotno bila nemenjana le na industrijsko in mestno delavstvo in smo se morali boriti da so iste deležni i kmečki delavei.

Gospod Divac je prikazival, da je kmet isti krivec, ki podražuje živila in da se ravno radi tega mora prijeti za kazensko sredstvo rekvizicije. Gospoda moja to je ironija res je, da so popolni sodski lajki takozvanih sodišč za suzbijanje skupoće obrnili ost svoje jeze na kmete a to samo zato, ker so bili enostranski in vdrli samo sebe, nikdar se pa niso vprašali, kaj stane kmeta produkcija nikdar se niso vprašali, koliko je vreden čas ki ga zamudi kmečka žena s potom v mesto ali na trg.

Kmet je danes najslabše plačan za svoj trud, dela od zere do trde teme in v mnogih slučajih pomankanja trpi, da ne govorim, da se kljub teškemu in nepretrganemu delu niti najpotrebnejše obleke kupiti ne more ne v normalnem letu kaj šele ako ga zadene kaka elementarna katastrofa. Gospodje, iz tega lahko razvidite, da bi napravili veliko krivico stebru našega narodnega gospodarstva, kmetu, ako sprejmite predlog g. Divca. Za ta slučaj morate računati na buno vsega kmetskega ljudstva. Gospodje, ne iščem dlake v jajcu, pogledjmo, kje je vzrok te res neznosne draginje. Draginja je danes kontinentalna bolezen, ki se pojavlja bolj ali manj kritično v vseh državah, je torej neizogibna posledica vojne — vojne bolezni, ki se mora previdno lečiti. Veliko krivdo na draginji ima bančni velekapital, ki je koncentriral vso industrijo in veletrgovino v svoje grabežljive roke tako, da so danes trgovci kot obrtniki in kmetje le sužnji tega sovražnika.

Kako je mogoče da bo draginja padla ko je po glavni pogoj za produkcijo — kapital tako drag, da danes banke zahtevajo do 20% obresti in ako kako podjetje, ki ima bodočnost išče kapital, zahteva banka ne samo tako nečloveške obresti temveč zahteva še vrhu tega gotovi del čistega donosa podjetje: to vse nedvomno produkcijo in podjetnost ubija in draginjo žene kvišku. Vsled tega ni samo industrija udarjena trpi tudi kmet, trgovec in obrtnik, ker je on navezan, da kupuje vso robo za svoje gospodarstvo in vsled tega se tudi njegova produkcija podraži. Primate torej brezvestne banke in jih naženite nazaj po poštno in solidno pot! Razven tega, gospoda moja, smatram kot najbolj učinkoviti lek za polagano ozdravljenje draginje prosto trgovino ali svobodno konkurenco, ki bo najboljši regulator cen in zabranimo verižništvo, kajti z verižništvom se najbolje poganjajo cene kvišku. Zabranjeno naj bode nakupičenja blaga in karteli.

V obče bi pa želel, da bi bila legitimna trgovina v celi državi saj tako solidna kot v naši Sloveniji, da se trgovci zadovolji z malim dobitkom ker se jasno vidi, da je Zagreb in Beograd dva do trikrat draži kot trg v Sloveniji.

Dovoljujem si torej koncem staviti predlog, da ostanemo doslednji principu svobodne trgovine in da primemo le glavne povzročitelje draginje, to je

bančni velekapital in da v vsakem slučaju zagarantiramo tako kmetu kot obrtniku in trgovcu pošten gradjanski zaslužek, a resnično prekoračenje strogo kaznujemo. Ker upam, da se bodo ti principi vpoštevali pri podrobnem pretresu zakona, hočem glasovati v generalni debati za zakonski predlog.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Ima reč g. dr. Šimrak.

Dr. **Janko Šimrak**: Gospodo, ja neću ovde dugo da govorim zbog toga što sam uvjeren, da moj govor ne će umanjiti sadašnju skupoću kao ni ovaj zakon, i ovi je nama predloženi. Ipak ćete mi dozvoliti, da stavim nekoliko primedbe. Moja bi primedba bila opšte prirode, da mi se čini da će neki članovi ovoga zakona pogoditi više one male ljude, koji trguju sa životnim namirnicama i da su vrlo velike kazne baš za te ljude. Ja vas upozoravam na čl. 6. gdje se kaže, da svaki onaj, koji donese na pijacu n. pr. seljak namirnice pa ne stavi pred robu, koju prodaje, tablu i tačno ne označi cijenu na tabli, ima da se kazni. (**F. Kurbegović**: Ne seljak.) Može biti i seljak na pijaci da imade takodjer svoje stalno mesto. To se ovdje kaže. Sopotstvenici proizvoda nemaju stalno mjesto, a vi znate, da seljaci na pijaci imaju stalno mjesto. (**F. Kurbegović**: To se mora onda korigovati.) Ja se, gospodo, bojim, da se baš ovakvi ljudi ne pogode i kažem vam, da su za ove male prodavce kazne velike. Zakon nije imao u vidu to, da bi trebalo ponajprije udariti kazne na one, koji nagomilavaju robu u velikim magacinima. (Čuje se: I toga imade.)

Druga moja primjedba je ova. Što se tiče slobodne trgovine g. Drogenik je dugo govorio o tome i rekao je, da je on za slobodnu trgovinu, ali sam čuo i govor predgovornika iz zemljoradničke stranke, koji je rekao, da je jedan od najvećih faktora, koji može pobiti skupoću, organizacija zadrugarstva, u prvom redu organizacija seljačkih zadruga i radničkih zadruga za životne namirnice. Mi stojimo na ovome stanovištu i vidimo, da se u ovom zakonu ovo načelo nije dosta ispoljilo. S toga izjavljujem, da ćemo u načelo glasati za ovaj zakon i da ćemo kod pojedinih članova staviti svoje primjedbe.

Ministar za Socijalnu Politiku dr. **Vjekoslav Kukec**: Ja vidim, da su sva gospoda govornici izjavila, da će u načelu glasati za ovaj zakon, ali da će u pojedinostima stavljati primjedbe. Iz samog nacarta ovoga zakona se vidi, da je prvobitni nacrt bio veći, opširniji, ali kako je naša Skupština sastavljena iz poslanika sa najrazličitijim mišljenjem, samo se po sebi razume, da je bilo očekivati, da mi svi ne ćemo biti jednog istoga mišljenja u ovome pogledu. Zbog toga su u sekciji izostavljene i menjane pojedine tačke baš prema izrazenome mišljenju pojedinih klubova a u cilju, da bi u Skupštini projekat mogao biti primljen.

Gospodo, ovde se govori i o velikoj odgovornosti, koju mi primamo na sebe sa ovakvim odredbama o suzbijanju skupoće. I baš zato što je ta odgovornost velika, koju mi moramo na sebe primiti, mi smo morali voditi računa o tome kakve bi odredbe predložili za ovu uredbu, da bi ona bila primljena i predložili smo ono što smo smatrali, da može biti u Skupštini primljeno. Ja moram da napomenem dalje još i to, da meni izgleda, da je primanje ove uredbe od mnogo veće važnosti nego li ustupanje u pojedinim stvarima i mislim, da će se saminom g. izvestilac složiti u onim pitanjima, koja bi g. g. u pojedinostima predložila u pogledu kazne i t. d., ako bi se videlo, da u pojedinim krajevima postoje nekakve naročite prilike, da bi te kazne trebali smanjiti. Ali na-

pominjem, da smo mi one ogromne kazne, kako su bile naznačene, skoro sasvim smanjili do minimuma i na posletku najviše izostavili u ovome nacrtu tako, da sudija kod svakoga slučaja može one kazne da izriče, za koje smatra da su podesne. One žalbe, koje su bile naročito od strane zemljoradničke grupe izražavane, žalbe zbog maksimiranja cena, što je od strane konsumenata i g. Divena smatrano, sada će nestati, jer je to maksimiranje cena izostalo ovde, tako da agrarni zastupnici nemaju razloga za one žalbe, za koje smatraju da treba da ih iznesu u pogledu prvobitne uredbe, koja je označavala maksimalne cene. Ako se, gospodo, bar to primi što predlaže uredba, da se nagomilavanje životnih namirnica kazni i sprečava, da se naznači cena životnih namirnica, da se kod prodaje životnih namirnica daju realne zarade, onda, gospodo, to nije mnogo i to je skoro sve što uredba ovde propisuje.

Ako nismo izašli na susret drugom zahtevu, koji neka gospoda smatraju opravdanim, razlog je u tome, što su se pogledi mnogo razlikovali i što je Ministar za socijalnu politiku želeo, da bar neki propisi ostanu i da se bar nešto spase, u čemu se velika većina složila i prilikom anketa, koje su određivane i na koje su dolazili stručnjaci i zastupnici iz cele zemlje. Gospodo, ako danas sasvim ukinemo uredbu o suzbijanju skupoće, ja mislim, da bismo se trebali bojati, da bi to bilo od vrlo rdjavih posledica, da bi to bilo gore nego da uredba o suzbijanju skupoće u opšte nije došla pred nas, jer bi se smatralo kao neka pobuda i podstrek, da se dozvoli iskorišćivanje koliko se hoće. Ja bih molio, da pristupite mome mišljenju i u tome pravcu da bar u Skupštini provedemo ovu uredbu, da je primite sa izmenama, koje su zgodne, ali da je ne vraćate pred sekciju, jer bi bila opasnost, da ne dodje do toga, da se ova uredba u opšte može uzakoniti.

Ja bih pomenuo samo još jednu stvar, a to je, da i ona gospoda, koja su smatrala prvu uredbu suviše strogom, imaju mogućnosti kod nove uredbe, ili zakona, koji bi iz te uredbe izašao, da tu strogost revidiraju, da se obnovi postupak u pogledu onih sudova, u kojima su eventualno bile kazne suviše oštre, jer u toj uredbi predviđa se, da bi okružni sudovi mogli ponova dozvoliti postupak u slučaju, u kome bi po novoj uredbi i po nahodjenju tih sudova raniji sudovi bili, osobito u ranijim presudama tako postupili, da ne bi to odgovaralo duhu i pravcu, koji smo hteli uneti u novu uredbu.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. izvestilac.

Izvestilac **Fehim Kurbegović**: Gospodo, ja ću kao izvestilac da dam nekoliko napomena. Kad uzmemo ovaj zakon pred oči, vidićemo, on je sastavljen iz dva dela. Jedan deo o osiguranju životnih namirnica i regulisanju prometa s tim životnim namirnicama a ne govori o ishrani. To se izražava poglavito u članu 2. ovoga zakonskoga predloga. S toga otpada primedba g. Moskovljevića, da ovaj zakon ne rešava pitanje o ishrani stanovništva. I ja znam, da ne rešava, da je pogrešno stavljen naslov zakona i da bi trebalo dati naziv »Zakon o osiguranju i regulisanju životnih namirnica«, jer poglavito se u zakonu radi o tome. Kad pregledamo prvi deo zakona, koji govori o regulisanju životnih namirnica, onda dolazimo do drugoga dela ovoga zakona, koji govori o svemu onome što sprečava osiguranje životnih namirnica i njihov redovan promet i daje neke mere kako bi se kaznama nastojanje sprečilo. Ako

je drugi deo ovoga zakona postavio ovu zadaću, postigao je svoju svrhu. Ovaj zakonski predlog potpuno se razlikuje u nekoliko pitanja od predjašnje uredbe. Prvo u ovom zakonskom predlogu nema maksimiranja cena, jer dosadašnje iskustvo pokazalo je, da maksimiranje cena dovodi do reakcije. Mi nikada nismo maksimiranjem cena polučili ono što smo hteli, nego baš nastupila je reakcija i cene su bile povišene. I zato je to u ovome zakonskom predlogu potpuno izostavljeno.

Najveće je težište u jednome zakonu način izvršenja toga zakona. Treba da je osigurano, treba da ima garancije u onoj vlasti, koja će izvršiti zakon, da se ne mogu učiniti zloupotrebe, i da se može zakon u cijelini izvršiti. Predjašnja uredba glavno težište dala je sudu za suzbijanje skupoće, koji je bio sastavljen od interesenata. A čim je sud bio sastavljen od takvih lica, on nije mogao donositi objektivne presude. U tome sudu bilo je predstavnika, radnika, zanatlija, trgovaca i činovnika. Kad uzmemo u obzir predstavnika radničke klase, on će u svome presudjivanju poglavito imati pred očima samo interese radnika. Ako imamo u tome sudu za suzbijanje skupoće jednoga činovnika ne kao pravog sudiju, on će poglavito imati u vidu interese svoje klase. Ako imate u tome sudu obrtnika, on će nastojavati da svome konkurentu glavu odseče. Mi vidimo, gospodo, u svima presudama tih sudova za suzbijanje skupoće zlorabe i da se sistematski išlo za tim, da se unište pojedini trgovci, obrtnici. Kod ovoga zakonskoga predloga toga nema. Presudna vlast jeste sud i to redovan sud, koji je predviđen u zakonu o organizaciji sudova, koji presudjuje po opštim propisima zakonskim, koji važe za sudski postupak. Ako nemamo poverenja u redovne sudove, onda ne treba da zadržimo nikakve državne institucije. Glavno je, gdje se ne mogu učiniti zlorabe. Prema ovome predlogu policijske vlasti nemaju nikaku drugu dužnost nego preventivnu, da prijavljuju, a sud će da razmatra i presudjuje te stvari po propisima, koji važe za sudski postupak. Mi smo u ovom zakonskom predlogu predvideli, da u krajevima novopripojenim kao prvostepeni sudovi su kotarski sudovi u prvoj instanciji, a u drugoj instanciji okružni sudovi. Dočim za južne krajeve u prvoj instanci sudi jedan delegirani sudija a u drugoj instanciji senat prvostepenoga suda, gde mu je propisan sudski postupak. Onaj sudija u prvoj instanciji isključuje se kod sudjenja u drugoj instanciji. Kad razmatramo propise u ovom zakonskom predlogu, onda vidimo poglavitu težnju, da ovaj zakonski predlog hoće da pogodi one jače, a ne kao prijašnja uredba koja je pogodjela slabije. I kad ovo imamo pred očima, onda nikako ne smemo ići za tim, da ustanovljavamo posve niske kazne, koje će vezivati ruke sudijama tako, da se ne može postići cilj za kojim se ide. Verižna trgovina kao i oni, koji zloupotrebljavaju kupovinu i prodaju na taj način, što dolaze na pazar i prekupljuju životne namirnice u cilju, da ih odma na istom pazaru preprodaju, treba osetno kazniti. To će se postići na taj način, ako se sudu ostavi da slobodno delo posmatra prema propisima zakonskim, te da ih prema delu osetno kazni. Kod ovoga zakonskog predloga je glavno to, da sud ima mogućnosti, da one siromašne i bedne zaštiti i da na njih ne metne velike kazne, jer ovde nema minimalne kazne, a na sudu je kao što rekoh, da presudi prema olakotnim ili otegotnim okolnostima okrivljenog koliko mu kaznu treba odmeriti — veću ili manju. Ovde se pomenulo, gospodo, da treba uvesti

i rekviziciju. Onde, gospodo, gde je bila uvedena rekvizicija, nigde nije bilo da ista nije zloupotrebljavana, te s toga ako je mi uvedemo i mi ćemo onda uvesti sistem zloupotreba. Rekviziciju sprovode policijske vlasti odnosno njeni organi i to pristrasni. Na kraju da napomenem i ako vidim da ima manjkavosti u stilizaciji ovoga zakonskog predloga ipak su u glavnom one ustanove, koje su unesene, po smislu vrlo dobre.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Prima li Zakonodavni Odbor ovaj zakonski predlog za podlogu specijalne debate, (Prima.) Objavljujem, da je ovaj zakonski predlog u načelu primljen. Prelazimo na pretres u pojedinostima. Kod čl. 1. javio se za reč g. Angjelić.

Pavle Angjelić: Gospodo, ne zamerite mi, ako vam zamerim, što se načelna diskusija ovako dugo drži, jer na taj način nećemo ništa uraditi. Hoću da kažem kod čl. 1. samo toliko, da se zaboravilo na onaj najglavniji motor, koji reguliše ekonomsko stanje uopšte, a to je na novac. S toga ja predlažem, da se doda ovo: pod životnim namirnicama po ovom zakonu podrazumevaju se: ljudska hrana (jelo, piće), stočna hrana, odeća, obuća i drugi predmeti potrebni »kao i novac i materijal za izradu istog«. Na ovaj način zakon o suzbijanju skupoće pritiskao bi i obuhvatio i bankokratiju — Banke, koje su podigle tako visoku stopu interesa. Ovim mislim, da bi se postiglo to, da Banke po nižoj stopi interesa daju novac i zemljoradnicima.

Vojislav Lazić: Gospodo, ja kao član zemljoradničke stranke imam da učinim jednu dopunu. Ovde se sekcija pobrinula, da uvrsti pod zaštitu ljudsku hranu, stočnu hranu, odeću, obuću, ogrev i t. d. Ali ima jedna vrsta trgovine, u kojoj se svaki dan podižu cene a od koje zavisi koliko će se proizvesti ljudske hrane, a to je trgovina sa zemljoradničkim spravama i alatima. Mi, gospodo, gledamo da suzbijemo skupoću sa ljudskom i stočnom hranom, koja se proizvodi u zemljoradničkom staležu, ali isto tako treba da suzbijemo i skupoću nad onima, koji prodaju mašine i zemljoradnički alat narodu. S toga ja vas molim i tražim, da se ovome članu doda i »zemljoradničke sprave i poljoprivredni alati kao i lekovi i lekarske usluge«.

Izvestilac **Fehim Kurbegović**: U ime Sekcije mogu izjaviti, kao izvestilac da predlog g. Angjelića ne mogu da primim, jer mi smo o tome u Sekciji raspravljali i zaključeno je, da je to stvar koja treba da dođe u zakon o zelenastvu. (**Pavle Angjelić**: Pa i ovo je zakon!) Ali tu stvar treba temeljito obraditi. Ako bismo ovde doneli samo jednu malu odredbu, koja bi bila jedna krparija, time se ne bi ništa postiglo. Što se tiče predloga za nadopunu g. Lazića, onaj prvi deo njegovog predloga, koji govori o nabavkama poljoprivrednih alata i sprava, mogu da primim, dočim drugi deo njegovog predloga, koji se tiče lekova i lekarskih usluga, ne mogu primiti, jer su danas takve prilike u našoj državi, da se lekovi pod vrlo teškim uvjetima dobijaju. Dapače ja sam informisan, da mnogi apotekari moraju sami da idu i donose te lekove, jer ne mogu da ih nabave redovnim putem. S toga to ne mogu primiti.

Osman Vilović: Po prvom članu ove uredbe stavlja se ova uredba, odnosno rad Ministarstva socijalne Politike na vrlo široku bazu, jer se tome Ministarstvu stavlja u dužnost, da se brine za prehranu čitavog stanovništva naše Kraljevine. Ja sam malo pre kazao, da će ovaj rad, da će ova akcija uroditi že-

ljenim posledicama, pa sam zbog toga mišljenja, da ovu uredbu ne bi trebalo stavljati na ovako široku bazu, nego se ograničiti samo na siromašno stanovništvo. Mi treba da se staramo i da vodimo brigu o tome, da najsiromašnijem delu našeg stanovništva pribavimo koru hleba i one životne namirnice, koje su mu najpotrebnije za održanje njegove egzistencije. Bogatiji slojevi naroda mogu naći i inače hrane i oni imaju na raspoloženju dosta novaca; a mi treba da imamo u vidu samo one siromašne slojeve našega naroda. Stoga bih predložio, da prvi stav člana 1. glasi ovako: »Ministarstvo Socijalne Politike stara se, da siromašno stanovništvo Kraljevine bude snabdeveno životnim namirnicama u dovoljnoj količini i po umerenim cenama«.

Dr. Janko Šimrak: Ja bih molio g. izvestioca, da na svaki način primi onaj prijedlog g. Lazića o lijekovima. Istina je, kao što reče g. izvestilac, da se ti lijekovi danas teško nabavljaju; ali, g. izvestilac mora dopustiti i to, da apoteke i ljekarne, osobito po selima, gdje kontrola nije provadjana, čine velike zloupotrebe s lijekovima. Ne samo da su krivi lijekovi prodavani, nego su tim lijekovima određivane tako horendne cijene, da ih seljaci prosto nisu mogli nabaviti. Ja bih stoga molio g. izvestioca, da se u čl. 1. umetne i reč »Lijekovi«.

Izvestilac Fehim Kurbegović: Za lekove bi se eventualno moglo primiti, ali za lekarske usluge nikako. Isto tako izjavljujem, da mogu primiti predlog g. Vilovića što se tiče siromašnog stanovništva, jer se ovim zakonom baš ide za tim, da se omogućiti siromašnim slojevima što lakše snabdevanje životnim namirnicama.

Potpredsednik dr. Svetislav Popović: Reč ima g. Gosar.

Andrej Gosar: Jaz s tem predlogom ne morem soglašati, ker spreminja celi zakon v njegovem bistvu in njegovem namenu.

Če se ta predlog sprejme, potem bo zmisel celoga zakona popolnoma drugi, pa ga tudi g. minister za socialno politiko ne bi mogel izvajati, ker bi bilo treba v tem slučaju popolnoma nove organizacije celoga skrbstva za prehrano in preskrbo revnih slojev.

Brez take organizacije je popolnoma nemogoče ločiti med cenami življenskih potrebščin, ki naj bi jih plačevali revni sloji in onimi, ki naj veljajo v prosti trgovini za premožnejše kroge.

Previsok dobiček je v vsakem slučaju neopravičen, pa naj bi ga plačevali reveži ali bogataši, samo da so njegove socialne posledice mnogo hujše, kadar ga plačajo reveži.

Že zgolj iz teh razlogov moram biti odločno proti temu predlogu, ker postavlja celi zakon na nesigurno podlago, tako da ga v praksi sploh ne bi bilo mogoče izvajati.

Potpredsednik dr. Svetislav Popović: Reč ima ministar za socijalnu politiku.

Ministar za Socijalnu Politiku dr. Vjekoslav Kukovec: Moram da priznam opravdanost izvoda g. Gosara. Razumije se, da će se vlast brinuti za siromašno stanovništvo i da mu da neke olakšice, ali mora vlast da se brine, da bude dovoljna količina hrane u zemlji. U tom pogledu držim, da je stilizacija teksta dobra, ali kako skupština nadje, ja ne pravim od toga pitanja.

Izvestilac Fehim Kurbegović: Ja sam za to, da se primi predlog Vilovićev, jer u našoj državi imade preko 80% siromašnih žitelja, te se razumije, da dr-

žavna vlast mora u prvom redu da siromašnima pomogne.

Potpredsednik dr. Svetislav Popović: Glasao se o predlogu sekcije sa izmenama, koje je primio g. izvestilac. Izvestilac je primio predlog g. Lazića, da se proširi član 2. na poljoprivredne alate, sprave i lekove, zatim je primio predlog Vilovićev u prvom stavu. Ko je za to, da se ovaj član ovako primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv toga neka izvoli dići ruku. (Jedan glas: Protiv koje nadopune?) Predlog je primljen. Kod stava 2. reč ima Lazić. (Jedan glas: Neka se glasa pojedince. Dr. Janko Šimrak: Neka se najpre referent izjavi, što je prihvatio. Onda celi zakon ne vredi).

Ko se prijavio za reč, ja sam mu dao. Sada ima reč g. Lazić kod čl. 2. Izvolite gospodine poslanice.

Vojislav Lazić: Kod čl. 2. točka I. ja bih učinio jednu dopunu. Ovde se kaže kod čl. 2. (čita): Radi postignuća cilja izloženog u prethodnom članu Ministar Socijalne Politike služice se po potrebi ovim mjerama: 1. Potpomagaće se održanje dosadanjih i otvaranje novih prodavaonica, potrošačkih i zemljoradničkih zadruga i samostalnih tela, a po potrebi ustanovice se i državne prodavaonice. (Velika buka u centru).

Potpredsednik dr. Svetislav Popović: Ja bih molio gospodu, ako koji poslanik želi reč, neka se ne obraća pojedinim poslanicima, nego na predsednika odbora. Referent nema reč, kada je ministar prisutan, nego ministar. (Dr. Janko Šimrak: Ministar je bio protiv toga). Ja sam stavio na glasanje ovaj član i ne mogu dozvoliti diskusiju o stvari, koja je već izglašana. Molim g. poslanika Lazića da prosledi.

Vojislav Lazić: Produžicu, ali gospoda ne slušaju. Ja bih kod tačke 1. čl. 2. učinio ovu dopunu: U ovom cilju su ovakove zadruge oslobodjene plaćanja poreza na poslovni promet. Ovaj predlog podnosim za to što ovdje iznosimo sredstva za suzbijanje skupoće, radi čega su potrebne povlastice, da potpomognemo zemljoradničke i potrošačke zadruge, da mogu odgovoriti svome zadatku, jer ako ovo ne učinimo, mi ih onemogućavamo za taj zadatak time, što ih opterećavamo porezom na poslovni promet. Pre nekoliko dana u savezu zemljoradničkih zadruga pročitao sam jedan akt ministra finansija, kojim se savez izveštava, da i savez i sve zadruge podleže plaćanju poreza na poslovni promet. Ako hoćemo da upotrebimo zadruge kao kooperative za suzbijanje skupoće, onda moramo te zadruge i povlastiti u izvesnim prilikama, da bi mogle izdržati konkurenciju trgovaca i da bi mogle uticati na suzbijanje skupoće. Jer ako ih opteretimo porezom i ne damo im nikakve povlastice, one neće moći ništa učiniti. Za to što trgovci i kapitalisti rade sa velikim kapitalima pa će oni uvek s tim velikim kapitalima naći puta i načina, da konkurišu zadrugama tako, da će zadruge morati još u početku rada propasti. Treba znati i to, da naše zadruge u opšte raspolazu samo sa malim kapitalima, sa kojim ne mogu odoleti trgovačkoj konkurenciji. Zato bih ja molio, da se unese odredba, da su one oslobodjene od plaćanja poreza na poslovni promet.

Potpredsednik dr. Svetislav Popović: Reč ima g. Moskovljević.

Miloš Moskovljević: Ja mislim, da bi pored onoga što je spomenuo moj drug Lazić, mogla država još na jedan način da potpomogne zadruge radi suzbijanja skupoće, a to je ako bi se dodalo u čl. 2. u tački 1. posle reči »samoupravna tela« još i ove reči

»snabdevajući ih životnim namirnicama i sa državnih imanja«. Sporedno je kako, ne mora biti besplatno, ali neka bude po umerenoj ceni. Glavno je dakle, da bude osigurano snabdevanje, gdegod je to moguće sa državnih imanja.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. Krsta Pejović.

Krsta Pejović: Ja bih molio gospodina izvestioca, da nam objasni i pročita predlog gospodina Vilovića kod člana 1. Neka se pročita ceo prvi član, jer mi nismo čuli. (Glasovi: Mi nismo ništa čuli.)

Izvestilac **Fehim Kurbegović**: Ovako glasi: »Ministar Socijalne Politike staraće se da siromašno stanovništvo Kraljevine bude snabdeveno životnim namirnicama u dovoljnoj količini i po umerenim cenama«.

Krsta Pejović: Ja hoću da konstatujem, da mi nismo čuli, da je ovaj predlog g. Vilovića primljen te prema tome nismo ni znali o kakvom se predlogu glasa. (Glasovi: I mi to isto nismo znali.) Stoga vas ja molim, da se ponovo vratimo na član 1.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Gospodo, ne možemo ponovno diskutovati o stvari, o kojoj je već diskutovano.

Krsta Pejović: Onda ja predlažem, da se u prvom članu izmeni to i da reč »siromašno« otpadne. Ja molim, da se o tome ponovo glasa.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Molim, g. poslanice, nemate reč. (**K. Pejović**: G. Predsedniče, predlažem, da ova reč »siromaštvo« otpadne i da se o tome glasa. — Zagor). Dozvolite, gospodo, ovako se nećemo obavestiti, ako mi ne dozvolite, da kažem svoje poglede na to.

G. poslanik Vilović stavio je izvesan predlog i g. izvestilac sekcije je taj predlog g. Vilovića primio. (Glasovi: Nismo čuli predlog). Dozvolite, gospodo. Ja sam stavio na glasanje predlog sekcije sa izmenama, koje je g. izvestilac primio, pa sam konstatovao, da su to izmene, koje je predložio g. poslanik Lazić u pogledu zemljoradničkih sprava, poljoprivrednih alata i lekova i izmene, koju je predložio g. Vilović u prvom stavu čl. 1. Kako mogu sada da razberem, g. g. poslanici, koji su glasali, nisu bili na čisto sa sadržinom predloga g. poslanika Vilovića i g. g. žele, da im se objasni stvar pre no što o toj stvari glasaju. Onda dozvolite, gospodo, da o tome predlogu ponovo glasamo, da Zakonodavni Odbor bude tačno obavešten o formulisanom pitanju.

Glasaće se, gospodo, prvo o predlogu sekcije sa izmenama, koje je primio g. izvestilac sekcije. Ako Zakonodavni Odbor taj predlog odbaci, onda će se glasati o predlogu sekcije sa izmenom, koju je primio g. Ministar — a g. Ministar je primio samo izmene, koje je predložio g. poslanik Lazić, a nije primio izmene, koje je predložio g. poslanik Vilović.

Molim gospodu, koja primaju predlog onako kako ga je primio g. izvestilac, uključivši izmenu koju predlaže g. Vilović, neka izvole sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina diže ruku.) Ovako izmenjen predlog sekcije odbačen je.

Glasaće se o predlogu sekcije sa izmenom, koju je primio g. Ministar t. j. po predlogu g. poslanika Lazića, koji se tiče zemljoradničkih sprava, poljoprivrednih alata i lekova. Gospoda, koja ovako izmenjen predlog primaju, neka izvole sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Ovako izmenjen predlog je primljen.

Ima reč poslanik g. **Krsto Pejović**, da nastavi govor u pogledu čl. 2.

Krsto Pejović: Član 2. glasi: »Radi postignuća cilja, izloženog u prethodnom članu, Ministar Socijalne Politike služice se po potrebi ovim merama:

1. Potpomagaće održavanje dosadašnjih i otvaranje novih prodavnica, Potrošačkih i Zemljoradničkih Zadruga i samoupravnih tela, a po potrebi ustanovljavaće i državne prodavnice;

2. Posredovaće kod nadležnih ministara . . . i t. d.

Ja bih, gospodo, predložio, da iza reči »po potrebi« da se umetne rečenica, koja bi glasila: »a po potrebi naročito za pasivne krajeve« i da glasi poslednja rečenica ovoga prvoga pasusa ovako: »Radi postignuća cilja izloženog u prethodnom članu, Ministar Socijalne Politike služice se po potrebi ovim merama:

1. Potpomagaće održavanje dosadašnjih i otvaranje novih prodavnica, Potrošačkih i Zemljoradničkih zadruga i samoupravnih tela, a po potrebi naročito za pasivne krajeve ustanovljavaće i državne prodavnice;«

Ovo bi, gospodo, trebalo dopuniti iz razloga, što su pasivni krajevi najviše pogodjeni skupoćom i treba im na prvom mestu izići na susret i to na taj način što bi Ministarstvo za Socijalnu Politiku uspostavilo državne prodavnice u krajevima, gde se pojavljuje najveća skupoća i gde je najveća potreba.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Ima reč g. Vilović.

Osman Vilović: Kod ovoga drugoga člana, gospodo, hoću takodje dva do tri predloga da učinim. Ovaj drugi član govori o merama, kako će g. Ministar Socijalne Politike izdavati hranu. Ja bih dodao ovim tačkama da treća tačka glasi: »osnivanjem opštinskih gospodarstva«.

Gospodo, seoske i gradske opštine imaju na raspolaganju svoje ljude, velike komplekse zemljišta, a danas ta zemljišta daju drugima u zakup i često puta se ova zemljišta ne obrađuju. Gradske i seoske opštine imaju sve te rekvizite, imaju personal, imaju radnu snagu da mogu u svojoj vlastitoj režiji obrađivati ovo zemljište za prehranu stanovništva u dotičnom kotaru, odnosno u seoskoj opštini, da bi gospodarstvo služilo donekle za uzornost i potaklo bi druge težake, da bolje rade i bolje usavršavaju svoj težački posao. Zato bih ovde predložio jednu meru, da se služi i osnivanjem opštinskih gospodarstva u pojedinim seoskim i gradskim opštinama.

To bi bila jedna tačka. Nadalje mi bismo potražili takodje privatnu inicijativu u pogledu prehrane. Trebamo razvijati smisao i agitaciju kod zemljoradničkog staleža, da što bolje obrađuje i da što bolje usavrši svoja zemljišta. Preko privatnih odbora, koji će se poduzeti ove jedine dužnosti, to bi bilo u interesu naše prehrane i u interesu gospodarstva, pa da i to dodje po ovome paragrafu kao jedna mera osnivanje privatnih društava radi propagiranja kod zemljoradničkog staleža radi bolje obrade zemlje.

Malo pre sam rekao, da treba takodje preduzeti meru, da se naša hrana ne izvaža do aprila ili konca marta tako, da se može u tome periodu od berbe do konca marta konstatovati koliko imamo hrane, kolika je produkcija i kolika je potreba pa eventualno višak nakon marta, koji bi se pokazao, mogao bi se isvesti. Kod ovoga paragrafa ovo bi trebalo stilizovati radi prehrane stanovništva stoga predlažem, da se ova tri predloga usvoje. (Izvestilac **F. Kurbegović**: Ja hoću formulisani predlog).

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. Ministar za Socijalnu Politiku.

Ministar Socijalne Politike dr. **Vjekoslav Kuko-vec**: Gospodo, glede predloga g. Vilovića o merama i zabrani izvoza i dozvoli izvoza, mislim, da ne možemo, gospodo, njegovu stilizaciju primiti, jer je u tome pogledu gledište g. Vilovića suprotno zakonu i opštoj politici o slobodnom prometu i mi ne bismo mogli tako opsežne mere, kako on želi, uneti povodom pretresanja ove uredbe. Ja dakle to ne bih mogao primiti, jer to ne bi bilo u saglasnosti sa politikom vlade, koju je do sada imala. One predloge, koje su pojedina gospoda tu iznela, da bi se mogla pomoći ishrana, ja primam, dapače neke pleonazme, koji nisu potrebni, a koji nisu od štete ako se prime, samo predlog g. Lazića, koji je finansijske prirode, gde traži oslobodjenje dažbina, ne bih mogao vlastito da primim, jer kako smo se juče saglasili, to bi trebao skupštinski finansijski odbor da odobri prvo, a naročito da odobri u najmanju ruku to g. Ministar Finansija, što sve nije urađeno. Ja molim, da sve to izostavite, ako želite da se taj naert primi u skromnom opsegu, u kakvom je tu i da nam budu korisne odredbe, koje su njime obuhvaćene.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Ima reč g. dr. Laza Marković.

Dr. **Laza Marković**: Gospodo, kod ovoga drugog člana kod tač. 1. ja imam da podnesem jedan predlog u smislu predloga, koji je već podneo poslanik g. Pejović. Tiče se, gospodo, pomaganja izvesnih krajeva, koji se obično nazivaju pasivnima. Ti krajevi pored toga što su pasivni, izloženi su zbog tog osobenog položaja mnogo većim nezgodama od izvesnih prirodnih ili elementarnih nepogoda i nesreća kao što su na pr. suše, tako da i ono malo hrane što dobivaju, često puta kad je nerodna godina ne predstavlja ni toliki deo, da se stanovništvo može da ishrani za jedan mesec dana. Ja bih prema tome predložio, da ova prva tačka dobije na kraju jednu zasebnu rečenicu, koja će glasiti ovako: »U pasivnim krajevima država je dužna održavati svoje prodavnice za najnužnije predmete ishrane radi pomaganja stanovništva za slučaj nerodnih godina«.

Taj predlog, gospodo, ne ostavlja više nadležnom Ministru slobodnu ocenu, da li ima potrebe za prodavnicom ili ne, već mu nameće obavezu, da održava stalno takve prodavnice. Ja, gospodo, neću da navodim humane razloge, neću da navodim državne razloge, hoću da navedem jedan razlog, na koji ja pomišljam u ovom slučaju, a koji je naveden u onom propisu Ustava, koji govori o oblastima i o nadležnosti oblasnih samouprava. Tu se kaže, da ako jedna oblast nije u stanju svoje potrebe da zadovolji zbog oskudice sredstava, onda će sama država toj oblasti pomoći bilo time, što će njoj dati sredstava, bilo time, što će sama država izvršiti taj posao. A, gospodo, kod pitanja ishrane, gde danas u Hercegovini n. pr. imate porodica. (Upadice kod zemljoradnika). Ja govorim o kraju, koji ja poznajem, gde po sedam dana ljudi nisu jeli koru hleba, a to je stanje neizdržljivo. (Tako je).

Gospodo, ako naša država... (Dr. **J. Šimrak**: Vi niste hteli dati za duvan.) Ja konstatujem, gospodo, da smo dali. (Dr. **J. Šimrak**: Vi lično ste to učinili dobro.) Ako naša država, gospodo, ne može pri budžetu od toliko milijarda da onom patriotskom stanovništvu, koje se najviše radovalo oslobodjenju i ujedinjenju, ne može da pruži jedan komad proje od kukuruzova brašna, da se to stanovništvo ishrani, onda, gospodo, možemo pričati koliko hoćemo o socijalnoj

politici, te socijalne politike onda nemamo! (F. **Kurbegović**: Ne ćemo skoro Lazo na izbore!) Ja, gospodo, i— ako je gospodin Kurbegović moj prijatelj i šali se, ja moram kazati, da bez obzira na ikakve izbore ovo je takova jedna humana potrebna stvar, da verujem, da će ceo Zakonodavni Odbor to da prihvati. Ja ne tražim, gospodo, za sebe nikakvu privilegiju, da sam to prvi predlagao, ja znam, da to svi mislimo i prema tome molim vas, da se usvoji moj predlog, a ne gospodina Pejovića, jer je moj predlog bolji i precizniji. On državi stavlja obavezu, da mora imati stalne prodavnice, a s druge strane, gospodo, on je malo uži od predloga g. Pejovića, jer kaže za slučaj nerodne godine može da se desi, da u tome jednom pasivnom kraju bude godina dobra. Ja ću navesti primer sa gatačkim srezom. (V. **Lazić** prigovara). Nemojte Vi samo govoriti u interesu seljaštva. Ja znam, da Vi mislite da ste Vi najbolji prijatelj seljaštva, ali pustite, da i mi govorimo bar posle Vas!

Ima dakle slučajeva, da u jednom srezu može da bude godina dobra. Ja spominjem gatački srez, koji je uvek bio od prirode tako reći tretiran rdjavo, a ove godine dobro je rodio i seljak je radostan što mu je godina bila dobra. I gatački srez ne traži pomoći, a jedan srez n. pr. trebinjski srez jednim je delom ove godine tako strašno prošao, da ljudi zapomažu i kažu, mi ne možemo da se vraćamo kućama.

Ja bih molio, da se ovaj predlog primi i molim g. Pejovića, da ga i on primi, jer on celo pitanje iscrpno rešava.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. poslanik Divac.

Nedeljko Divac: Kod čl. 2. ja ću da predložim kao 4. tačku ovo: U slučaju potrebe Ministar Socijalne Politike može uvesti i maksimiranje cena.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. izvestilac.

Izvestilac **Fehim Kurbegović**: Gospodo, ja u ime III. sekcije izjavljujem, da ne mogu primiti predloga ni g. Vojislava Lazića ni g. Moskovljevića, jer ta oba predloga u jednom delu jesu pleonazam, a u drugom delu zadiru u državnu finansijsku politiku. Isto tako ne mogu primiti predlog g. Vilovića, a izjavljujem u ime III. sekcije, da primam predlog g. dr. Laze Markovića, koji ujedno sadržaje i predlog g. Pejovića. Ni predlog g. Divca ne mogu primiti, jer je cilj ove uredbe da obori maksimiranje cena.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. Vojislav Lazić radi ličnog obaveštenja.

Vojislav Lazić: Ja sam hteo odgovoriti g. izvestiocu, jer on nije bio onog momenta ovde, kada sam ja podneo predlog, da se zemljoradničke i potrošačke zadruge oslobode od poreza na poslovni obrt. Slobodan sam da skrenem pažnju Zakonodavnom Odboru i izvestiocu, da bi trebalo da se o mome predlogu i razlozima, koje sam naveo, više promisli i predlog više prošudira pa prema tome, ako je odbor voljan da primi ovaj moj predlog, a potrebno mi je mišljenje Ministra Finansija, ja bih molio, da se ovaj član odloži za sutra i za sutra da se pozove g. Ministar Finansija, da dađe svoju reč po ovom predlogu.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. Moskovljević radi ličnog obaveštenja.

Miloš Moskovljević: Ja mislim, da motivacija g. Izvistioca nije tačna. Kaže g. izvestilac, da ne može primiti moj predlog, jer da on zadiru u finansijsku stvar. Na koji će način Ministarstvo pomoći održa-

vanje dosadašnjih i otvaranje novih državnih prodavnica bez novaca, ja neznam, ali čim je reč o novcima, to su finansijska sredstva. Tu treba da se novac daje, a po mojem predlogu ne daje se novac, nego se daju proizvodi.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Diskusija je završena. Glasao se o predlogu sekcije sa onom nadopunom, koju je primio g. izvestilac, a predložila g. g. Pejović i dr. Marković, koja glasi: U pasivnim krajevima država je dužna održavati svoje prodavnice za najnužnije predmete ishrane i pomaganja stanovništva za slučaj nerodnih godina. Ako ovaj predlog ne bi bio primljen, glasaće se o dopunama. O dopuni, koju je g. izvestilac primio, glasaće se zajedno s članom. Pošto je ceo odbor za to, mislim, da je ovo primljeno.

Sad dolazi dopuna g. poslanika Lazića, da se kod tačke 1. člana 2. doda rečenica: »U tome cilju ove su zadruge oslobođene plaćanja poreza na poslovni promet«.

Referent Ministarstva Finansija **Miloš Stojiljković**: Molim vas, gospodo, ovo što predlaže g. poslanik Lazić, da se potrošačke zadruge oslobode poreza na poslovni promet, to je deplasirano ovde. O tome će se rešavati kad bude na redu uredba o poslovnom prometu, onda ću ja u ime g. Ministra odgovoriti, da li se prima ta uredba ili ne. Zato ja molim g. Lazića, da trgne taj svoj predlog, a kad uredba dodje na red ja ću odgovoriti.

Vojislav Lazić: Gospodo, može za vreme trajanja rada Zakonodavnog Odbora desiti se i to, da uredba o porezu na obrt i ne dodje pred Zakonodavni Odbor, nego da ona postane zakon po članu 130. Ustava onako kako je od vlade propisana zato što će proći rok o njenom rešavanju.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Iduća tačka dnevnoga reda je ta tačka. Da li ostajete kod predloga?

Vojislav Lazić: Ja ostajem kod predloga.

Ministar Finansija dr. **Kosta Kumanudi**: Ja ne mogu da primim ovaj predlog, kao što je već izvestilac ovde izjavio. Ako Zakonodavni Odbor želi, da o tome opširnije rešava, kad dodje uredba o porezu na poslovni obrt, možemo opet da o tome rešavamo. Ovde je ne primam.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Gospoda, koja primaju predlog g. Lazića, da se oproste ove zadruge od poreza na poslovni promet, neka izvole sedeti; koja su protiv toga neka izvole dići ruku. (Glasovi: Nije jasno pitanje, nismo obavešteni dovoljno! Graja).

Jovan Gjonović: Ja sam ostao pod impresijom, da je g. Ministar rekao, da ne prima ovo. I posle takve Ministrove izjave odbor je rešavao o predlogu g. Lazića. Vi, gospodine Ministre, trebali ste se javiti da tražite odlaganje, a sada kad je već bilo glasanje, odbor je rešio, da se primi predlog g. Lazića, i to je stvar definitivna. Mi više nemamo šta da razgovaramo.

Dr. **Laza Marković**: Malo pre je bio jedan slučaj, da je bilo nejasno pa smo posle ponovo uzeli u pretres. Molim vas nemojte tako da rešavate, ko je glasao za predlog g. Lazića glasaće ponovo. Stvar je u ovome. G. Ministar je rekao i potvrdio ono što je kazao g. referent, da mi rešavamo o uredbi o porezu na poslovni promet i ova je uredba na dnevnom redu, a da ne umećemo jednu odredbu u jedan zakon, koji govori o suzbijanju skupoće. Ja smatram, da mi treba kod toga zakona o porezu, da o tome diskutujemo, da imamo malo podataka da vidimo, jer ako je to velika

suma, ja ne mogu da glasam tako olako za oslobođenje. Dakle mi to ne možemo tako olako da primimo. Ja molim, da se stavi ovako predlog, »o odlaganju«, jer ti se predlozi uvek stavljaju kao prethodna pitanja na prvome mestu, pa ako se ovo ne primi da se odloži, onda ćemo rešavati odmah.

Vojislav Lazić: Ja ostajem pri svom predlogu i nalazim, da mu je mesto sada ovde, jer mi govorimo sada o povlasticama pojedinim ustanovama, koje želimo da upotrebimo za suzbijanje skupoće, a kad o tome govorimo, da takve ustanove povlastimo, da bi mogle uticati na suzbijanje skupoće, onda mislim, da nije izlišno, da se ovde prizna povlastica po kojoj se ove zadružne ustanove oslobađaju poreza na poslovni promet.

Ministar Finansija dr. **Kosta Kumanudi**: Ja sam već kazao, da mislim da ovde kod ove uredbe, koja govori o suzbijanju skupoće, nije mesto da se govori o porezu na poslovni obrt, o kojoj postoji posebna uredba, koja je danas stavljena na dnevni red, odmah za ovom tačkom koju sada pretresamo. Ja ostajem i sada pri toj izjavi i ponovno molim Zakonodavni Odbor, da diskusiju o ovoj stvari odloži, kad bude stavljena na dnevni red uredba o porezi na poslovni obrt.

Nastas Petrović: Gospodo, ja mislim, da smo svi mi bili svesni momenta, kad je Ministar izjavio, da ne može primiti dopunu, koju je predložio g. Lazić. Valjda nismo spavali. Pa je i većina glasala za taj predlog i ako neki sada iz te većine izjavljuju, da nisu bili tačno obavešteni o stvari, koja je bila na glasanju. Ali šta znači to gospodo? Znači, da većina koja uvek skrupulozno mora da pazi, kad Ministar pravi pitanje od jedne stvari, ovde nije tako skrupulozno postupala iz prostog razloga, što je ministar u ostavei, što nema autoriteta. Ja sam malčas još kazao: šta vi radite ovde? Vi držite sednice Zakonodavnog Odbora a nemate pred sobom odgovorno lice o čijim izjavama morate voditi računa. I kad vi i pored toga produžavate da radite, onda evo u kakvu ste situaciju došli. To je najbolji dokaz, da ovaj put kojim vi idete nije dobar, da nije ustavan ni parlamentaran.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Molim gospodu poslanike, da se drže predloga, koji je postavio g. Lazić. Ja sam stavio taj predlog na glasanje i pre nego što je glasanje završeno g. Marković je prigovorio, što nisam postupio onako kako Poslovnik propisuje, pošto je pao predlog g. Ministra, da se odluka po ovom pitanju odloži, kad bude na pretresu uredba o porezu na poslovni obrt i da sada o tom predlogu g. Ministra treba da glasamo. Uvažavajući ovaj prigovor g. Markovića ja formulišem pitanje ovako: da li Zakonodavni Odbor prima predlog g. Ministra, da se po ovome predlogu g. Lazića ne donosi odluka u vezi sa ovim zakonom, koji je na pretresu, nego da se donese onda kad bude na pretresu uredba o porezu na poslovni obrt? Gospoda, koja primaju ovaj predlog g. Ministra neka sede, a koja su protivna neka dignu ruku. (Glasovi: Nije jasan rezultat.) Predlog g. Ministra je primljen. (Glasovi: Nije primljen. Većina je za predlog g. Lazića.) Onda ćemo glasati poimenično. Gospoda, koja primaju predlog g. Ministra, glasaće sa »za«, a koja ga ne primaju, nego žele da se o predlogu g. Lazića sada rešava, glasaće sa »protiv«.

Pavle Angjelić proziva gospodu poslanike da glasuju i ovi glasaju.

(Posle glasanja.)

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Za predlog je glasalo 11, protiv predloga 6. Time je Zakonodavni Odbor rešio, da se odluka po ovome predlogu g. Lazića donese, kad se bude raspravljala uredba o porezi na poslovni obrt.

Predlog g. Moskovljevića je, da se u čl. 2. tačke 1. posle reči »samoupravna tela« dodaju reči »snabdevaće ih i životnim namirnicama sa državnih imanja«. Gospodin izvestilac ne prima ovaj predlog. Gospoda, koja ovu nadopunu gospodina Moskovljevića primaju, neka izvole sedeti, a koja su protiv neka izvole dići ruku. (Rezultat nejasan.) Molim, da se opet poimenično glasa, pošto se ne može tačno utvrditi rezultat glasanja.

Izvestilac **Pavle Angjelić** proziva g. g. poslanike da glasaju.

(Posle glasanja.)

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Glasalo je 21 poslanik. 15 je glasalo protiv, a 6 je glasalo za. Time je predlog odbačen. (N. Divac: Molim za reč, da govorim o Poslovniku.) Da završimo glasanje kod čl. 2. (N. Divac: Dobro!) Kod čl. 2. stavljen je predlog g. Divera, da se doda tačka 4., koja bi glasila: »U slučaju potrebe Ministar za Socijalnu Politiku može uvesti i maksimiranje cena«. G. izvestilac je otklonio predlog. Gospoda, koja predlog primaju, neka izvole sedeti, a koja predlog ne primaju neka izvole dići ruku. (Većina diže ruku.) Predlog je otklonjen. Ima reč g. Divac.

Nedeljko Divac: Gospodo, ja moram da učinim jednu primedbu na ponašanje gospode poslanika iz vladine većine. Tu primedbu činim u interesu ugleda ovog Zakonodavnog Odbora, njegovog rada i same Skupštine. Ovde se ne radi ozbiljno, izgleda kao da se tera šega sa ovim poslom, izvinite me na upotrebi ovog teškog izraza. Prvo, gospoda poslanici ne prisustvuju, kao što im dužnost nalaže, sednicama Zakonodavnog Odbora i ne prate debatu o pojedinim pitanjima.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Gospodine poslanice, vi ste zatražili reč da govorite radi povrede poslovnika, ako tako produžite da govorite ne o povredi Poslovnika nego da vredjate poslanike drugove, ja ću vam uskratiti reč. Ja bih vas molio g. poslanice, da se ograničite na predmet.

Nedeljko Divac: Gospoda poslanici za sve vreme, dok se ovde radi, naročito gospoda iz vladine većine sede po svojim klubovima, a kad dodje da se glasa oni dolaze i odazivaju se ne znajući čega se tiče. Tako je došlo do toga da oni glasaju prema potrebi vlade i mesto »za« glasaju pogrešno »protiv« i moraju da se popravljaju. Ja mislim, da ovakav postupak iz vladine većine nanosi velike štete ugledu rada ovoga odbora. (Jedan glas: Nema vlade pa nema ni vladine većine!) Ja mislim, da većina postoji ovde, a ako ne postoji vlada, postoje grupe. Ja mislim, da se g. g. poslanici greše i o svoju dužnost i da time nanose težak udar ugledu i Zakonodavnog Odbora i Skupštine i našeg parlamentarizma. (Dr. Slavko Šćerov: Ja mislim, da ti imaš najmanje prava tako da govoriš, jer sam ja ovde bio deset puta više nego ti.)

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović**: Reč ima g. Ljuba Jovanović.

Ljuba Jovanović: Ja molim, da mi se dopusti nekoliko reči da progovorim u ime svoje grupe. Ja sam se za celo vreme, od kako je g. Divac počeo da govori, pitao na osnovu koga je prava on ustao da

nam govori i da nam on i ako nije na katedri, a mi u klupama jesmo, daje lekcije. Ja to apsolutno ne vidim i ja mu odgovornost za ovakav postupak u opšte ostavljam, a u isto vreme moram žaliti, da jedan naš drug tako malo shvata šta znači klubski posao za pravilno funkcionisanje parlamentarnog rada. Gospodo, zna se vrlo dobro, da evo naš parlamentarni rad stoji zbog krize i zna se isto tako, gospodo, da mi stojimo ili sedimo u klubovima, to je sasvim sve jedno po potrebi, mi tamo radimo. Lako je kritikovati i ne hteti saradživati na svršavanju državnih i narodnih poslova, mi ne teramo nikakve čefove nego radimo. (Dobacivanje: Mogli ste da radite, ali niste radili.) Mi smo vrlo mnogo radili i uradili, ali vi ne radite nego govorite i ometate. — Gospodo, moja grupa je juče molila, da se ne donosi ona važna uredba bez nas, pa se je ipak radilo, a sad se traži da mi pokažemo nekakvu veliku predusretljivost, pa da glasamo onako kako gospoda žele. Mi smo znali za što glasamo. Predlozi su bili takvi, da nismo hteli da ih primimo, a tako ćemo raditi i od sada.

Predsednik **Miša Trifunović**: Na pretresu je čl. 3. Ima reč g. Divac.

Nedeljko Divac: U smislu mojih napomena prilikom opšte debate predlažem kod čl. 2. a. ovu dopunu: U slučaju nužde ministar Socijalne Politike može po odobrenju Ministarskog Saveta pribeći i rekviziciji važnijih životnih potreba radi podmirenja potreba u zemlji i radi spuštanja cena.

Kod čl. 2. b.: Ako potrebe zemlje zahtevaju Ministar Socijalne Politike može po odobrenju Ministarskog Saveta zabraniti i izvoz izvesnih životnih potreba i tu zabranu držati sve dotle dok za to traje potreba.

Predsednik **Miša Trifunović**: Molim g. izvestioca, da se izjasni prima li predlog g. Divera.

Izvestilac **Pavle Angjelić**: Ne primam.

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavljam na glasanje čl. 2. a. po predlogu g. Divera. Ona gospoda, koja primaju predlog čl. 2. a. neka izvole sedeti, a koja su protiv neka izvole ustati. (Većina ustaje.) Objavljujem, da je čl. 2. a. odbačen.

Stavljam na glasanje član 2. b. po predlogu g. Divera. G. izvestilac ne prima ni ovaj član. Ko je za to, da se čl. 2. b. primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli ustati. (Većina ustaje.) Objavljujem, da je čl. 2. b. odbačen.

Na pretresu je čl. 3. Prima li zakonodavni odbor čl. 3? (Prima.) Objavljujem, da je čl. 3. primljen.

Na pretresu je čl. 4. Niko se ne javlja za reč. Prima li zakonodavni odbor čl. 4? (Prima.) Objavljujem, da je čl. 4. primljen.

Na pretresu je čl. 5. Ima reč g. Pejović.

Krsta Pejović: Čl. 5. glasi: Osniva se naročiti fond za ishranu sirotinje, u koji se unose novčane kazne i novac od prodate konfiskovane robe, po krivičama iz ovoga zakona. Ja bih bio slobodan da predložim, da ministarstvo za socijalnu politiku u granicama svoje mogućnosti izdaje ovome fondu pomoć i da ovaj čl. 5. glasi ovako: Osniva se naročiti fond za ishranu sirotinje od sredstava konfiskovane robe i kazni. A dalje kao dopuna da dodje rečenica: »Ministarstvo za Socijalnu politiku izdavaće u granicama budžetske mogućnosti pomoć fondu za pomaganje sirotinje«.

Izvestilac **Pavle Angjelić**: U dopuni čl. 2. po predlogu g. dr. Laze Markovića primljen je u suštini predlog g. Pejovića.

Krsta Pejović: To je nešto drugo, to je za ishranu pasivnih krajeva. Ja predlažem, da se za ishranu sirotinje osnuje ovaj fond od sredstava konfiskovane robe i kazni. Ja sam hteo da i ministarstvo za socijalnu politiku izdaje pomoć ovome fondu za ishranu sirotinje u granicama budžetske mogućnosti.

Izvestilac **Pavle Angjelić:** Primam predlog g. Pejovića, da će i ministarstvo socijalne politike u granicama budžetske mogućnosti izdavati pomoć fondu za ishranu sirotinje.

Predsednik **Miša Trifunović:** Stavljam na glasanje čl. 5. sa dopunom g. Pejovića, koju je g. izvestilac primio. Ko je za to, da se čl. 5. primi sa tom dopunom, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Objavljujem, da je čl. 5. primljen.

Na pretresu je čl. 6. Ima reč g. Voja Lazić,

Vojislav Lazić: Drugi stav čl. 6. glasi ovako: Od ove se obaveze izuzimaju samo proizvođači, koji za prodaje sopstvenih proizvoda nemaju stalno mesto. Ja bih predložio, da se redakcija 2. stava čl. 6. zameni sa ovom redakcijom: »Od ove se obaveze izuzimaju proizvođači seljaci, koji su svoje proizvode doneli na pijacu«. Jer može se uzeti, ako seljak stane sa kolima na jednome mestu jedanput pa i drugi put, da je to njegovo stalno mesto i da treba da istakne cenu proizvoda. To je nemoguće od njega tražiti i zato molim, da se ova moja redakcija primi.

Andrej Gosar: U zadnjem stavu, koji govori o kaznama, stavio bih predlog, da se mesto tri meseca promeni i bude jedan mesec i da se u svima paragrafima, gde je govor o kaznama, uvede jedan sistem i jedna relacija: jedan mesec i 10.000 dinara, tri meseca zatvora ili 30.000 dinara i t. d., a ne kao što sad u zakonu imate tri meseca zatvora ili deset hiljada dinara, pet meseci zatvora ili 50.000 dinara, 6 meseci zatvora ili 100.000 dinara. Dakle ja bih molio, da se u sve članove uvede jedan sistem kažnjavanja.

Osman Vilović: U čl. 6. rečeno je, da svaki koji prodaje životne namirnice u dućanu (radnji), mora označiti cene pojedinim predmetima tako, da ih svaki može jasno videti, ali se ne kaže na osnovu čega će to istaći, da li na osnovu računa fakture ili čega drugoga. Stoga bih ja predložio na koncu ovoga stava da se stavi, da je za to merodavna faktura i da je ona merilo za cenu.

Izvestilac **Pavle Angjelić:** Predlog gospodina Lazića primam, a predlog g. Gosara i Vilovića ne primam.

Predsednik **Miša Trifunović:** Gospodo, pristupamo glasanju. Ko je za to, da se čl. 6. primi sa dopunom gospodina Lazića, da drugi stav glasi onako kako je on izvolio predložiti, taj neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je čl. 6. primljen sa dopunom g. Lazića.

Na pretresu je član 7. Stavljam na glasanje čl. 7. Ko je za to, da se čl. 7. primi ovako kako je redigovan u sekciji, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Objavljujem, da je čl. 7. primljen.

Kod člana 8. javio se za reč g. Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: U prvom stavu člana 8. kaže se: »Za sve vrste namirnica pobrojanih u čl. 1. ovoga zakona zabranjeno je prodavcima tražiti veću cenu nego što je ona, koja obezbeđuje običnu i dozvoljenu trgovačku čistu dobit«. Gospodo, ovaj pojam »obična i dozvoljena trgovačka dobit«, to je vrlo opširan pojam. Na osnovu ove odredbe predviđa se kazna i onaj, koji se ogreši o nju, kažnjava se sa tri meseca zatvora

ili novčanom kaznom do 10.000 dinara. Vrlo je teško ustanoviti koje su obične cene i dopuštena trgovačka čista dobit. Što se tiče trgovine, ja ne bih mogao da udjem u to ispitivanje zato, što nisam trgovac i što su mi u opšte ti poslovi nepoznati, ali meni izgleda ovde, da se ova stvar može nezgodno primenjivati i prema seljacima — zemljoradnicima, koji donose svoje proizvode na pijacu radi prodaje. Može se njima kazati, oni traže jednu cenu za svoj proizvod, koja je veća nego što je pijačna cena toga dana, pa hajd kod kapetana na saslušanje. Kao što vidite, seljaci i zemljoradnici mogu da dodju pod jednu vrlo nezgodnu okolnost povodom ovoga člana i ja bih predložio, da se kod ovoga člana 8. na kraju doda ovo: »Pod odredbu stava 1. ne potpadaju zemljoradnici, koji donose svoje proizvode na pijacu«.

Izvestilac **Pavle Angjelić:** Gospodin Lazić je umesno primetio, da ovde ovo citiranje u čl. 8. »obična i dozvoljena trgovačka čista dobit« nije određena, ali je nemoguće odrediti i ovom redakcijom. Glavno je to i suština je ovoga zakona u tome, da će se ovo rešavati prema mesnim prilikama i da će to rešavati u krajnjem slučaju sud, odnosno sudija i kad je tako, on će onda rešavati po građanskom sudskom postupku, odnosno po krivičnom sudskom postupku. U sudskom postupku za građanske sporove i krivična dela predviđeno je i veštačenje i ti veštaci u svakom mestu znaće najbolje da odrede običnu i dozvoljenu trgovačku čistu dobit. Prema tome otpada bojazan g. Lazića, da će se tu činiti zloupotrebe, jer građanski i krivični sudski postupak, koji govori o veštačenju, daju dovoljno garancije, da ne može biti zloupotreba; jer ako bi ih i bilo kod policijske vlasti kao isledne vlasti, ne može ih biti kod suda, koji rešava o tome u poslednjem stepenu. Zbog toga njegov predlog ne mogu primiti, nego ostajem pri redakciji kakva je izašla iz Sekcije.

Miloš Moskovljević: Meni se čini, gospodo, da ovaj član 8., ovako kako je stilizovan, neće dati nikakav rezultat, ili će dati sasvim negativan rezultat. Ovako kako je on ovde dat, on je u stvari ono isto što i maksimiranje cena, samo što su tamo cene javno maksimirane, a ovde će se one maksimirati tajno. Jer šta znači to što se u ovome članu kaže: »Zabranjeno je prodavcima tražiti veću cenu, nego što je ona, koja obezbeđuje običnu i dozvoljenu trgovačku čistu dobit«, ili malo niže, gde se govori o pristojnoj zaradi zanatlija. Pitanje je, kako će se to odredjivati i ko će to odredjivati. Znači, da će morati biti lokalnih veštaka, dakle opet će biti jedno telo, koje će odredjivati te cene. N. pr. luk je sada veoma skup, 5 dinara kilo. Oni međjutim mogu reći: »Nalazimo, da je prema sadašnjim cenama i prilikama našim dovoljna cena od 3 dinara«. To znači, da će oni opet maksimirati cene za jedno izvesno vreme, za jedan izvesan rok, kao što se n. pr. u beogradskoj opštini praktikovalo, da se cena hlebu odredjuje svakih 10 dana. Dosada se znalo kolike su cene i dokle one važe, a ovde se ništa ne kaže kolike su te pristojne zarade i cene, koje prodavac ne sme prekoračiti. Iz toga mogu izaći razne zloupotrebe. Ovaj član je vrlo nesrećno stilizovan i ništa nam neće dati. Ja nemam šta tu da predložim, ali nalazim, da su oni, koji su lupali glavu s tom stvari, trebali naći boljeg načina za regulisanje ovog pitanja.

Andrej Gosar: Ja bih kod prvog stava čl. 8. predložio jedno maksimiranje čiste dobiti. Ja znam dobro, da se ne može u uredbi za svaki pojedini slučaj določiti jedna čista dobit, koja bi bila pravedna, ali se može ustanoviti jedan maksimum čiste dobiti,

koji se ne bi smeo prekoračiti. Stoga ja predlažem, da se u stavu 1. čl. 8. posle reči: »dozvoljenu trgovačku čistu dobit«, dodadu ove reči: »koja ni u kojem slučaju ne može biti veća od 25%«.

Izvestilac Pavle Angjelić: Opet smo, gospodo, došli u ono prvo stanje, koje je g. Lazić prvo pomenao. Ne možemo se bojati od zloupotreba, kad raspravu tih stvari ostavljamo građanskom i krivičnom sudskom postupku i veštacima. To je mnogo veća garancija, nego stvaranje ma kakvog odbora i maksimiranje cena, kao što reče g. Gosar i maksimiranje zarade i profita. (**A. Gosar:** Ne, ja ne tražim maksimiranje cena!) To maksimiranje profita imalo bi smisla, kad bi se maksimiralo svima i svakome a ne specijalno seljaku. Cilj je ovoga zakonodavstva da ga zaštiti. Onaj, kome se čini, da mu je uzeta veća trgovačka dobit, on ima pravo da se poziva na veštaka, da prema posebnim prilikama opredele, da li je to obična zarada ili je to preterana zarada. To se predviđa po sudskom postupku i tri lica rešavaju. (**Nastas Petrović:** A ako se ne slože?) Uvek se dvojica slože. Onaj koji bira vlast, on se uvek složi i ići će na stranu trećega.

Prema ovome bojazan g. Moskovljevića i g. Gosara, da će biti zloupotreba, ja ne nalazim, da je opravdana i držim, da je mnogo više garancije, da može sud rešavati prema mesnim prilikama i postupku sudskom u krivičnim građanskim parnicama.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima g. Krsta Pejović.

Krsta Pejović: Prvi stav člana 8. glasi ovako: Za sve vrste namirnica, pobrojanih u čl. 1. ovoga zakona, zabranjeno je prodavcima tražiti veću cenu nego što je ona, koja obezbeđuje običnu i dozvoljenu trgovačku čistu dobit.

Ja mislim pod pojmom obične trgovačke i čiste dobiti, da je ovaj pojam suviše elastičan i ne znam kako će se ovo odredjivati. Ja smatram, da ovo treba maksimirati za sve trgovce bili oni trgovci en gros, ili detaljisti. Onako kao što je g. Gosar predložio, ja se s time slažem i glasaću za njegov predlog.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima g. Lazić radi ličnoga obaveštenja.

Vojislav Lazić: Ovde se kaže, za sve vrste namirnica, pobrojanih u čl. 1. ovoga zakona, zabranjeno je prodavcima tražiti veću cenu, nego što je ona, koja obezbeđuje običnu i dozvoljenu trgovačku čistu dobit. A pod član 1. potpadaju i proizvodi, koje zemljoradnik donosi na pijacu. Predpostavite, da jedan zemljoradnik donese na pijacu proizvode i traži cenu koja ga košta i ne može po toj ceni da ih proda, on će ih vratiti kući.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodine Laziću to nije lično obaveštenje.

Vojislav Lazić: Prema tome kad se primi ova odredba, koja glasi: »Zabranjeno je tražiti veću cenu«, može da bude zloupotreba prema seljacima i može neko otići u aps ni kriv ni dužan, pošto oni neznaju, koja je to cena i za to njih treba od te odredbe izuzeti.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima g. Kurbegović.

Fehim Kurbegović: Ja sam napomenuo, kad je jedna stvar u rukama suda, da je to najveća garancija. Kaže se, kakva će mera biti za dobit, naravno sudac nije veštak u svemu da prosudi što je pristojna dobit. Ali je ovano u kažnenom postupku predviđeno ovo za sudije; on naime ima pravo gde nije na čisto, da pozove veštaka prema svom vlastitom ube-

djenju i on će svakako pozvati veštaka iz toga posla, pa će ih pod zakletvom saslušati, po što se ta roba nabavlja, kakva je režija, koliki je porez i koliki potrošci. On će onda videti kakva će zarada ostati onome, koji prodaje i onda će oceniti, da li je cena bila preterana ili ne. Ja znam kao sudija, da sam uvek tako postupao i uvek sam od veštaka dobar sud dobijao, uvek sam mogao pronaći pravu dobit i nikada nisam došao sa veštacima u kakvu nepriliku.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima g. Janko Šimrak.

Dr. Janko Šimrak: Ja, gospodo, moram prihvatiti predlog g. Gosara, da se iza prvoga stava čl. 8. metne dodatak: »koja ni u kom slučaju ne može biti viša od 25%«. Gospodo, kad sam govorio načelno o ovome prijedlogu, onda sam naglasio, da bi čovjek kazao, da je idealistički sastavljen i da nema mnogo u sebi konkretnoga. Ja mislim, da ako ne metnemo ništa ili da ako metnemo više od 25%, ako ovde ne postavimo nešto konkretno, onda, gospodo, nema smisla da ovaj zakon donosimo.

G. Kurbegović kaže, da će to sudovi procijeniti prema mjesnim prilikama. Jeste! U Zagrebu je običaj, da trgovci imaju 2—300% i sud će pozvati veštaka — tainošnje trgovce — i oni će kazati: jeste, tako je, opravdana je stvar, da imamo 2—300% dobiti. Valjda su prilike u Beogradu bolje! Ali ja poznajem prilike u Zagrebu, a kakve su prilike u Bačkoj, Subotici, Skoplju, Nišu i t. d. čini mi se, da su iste, a može biti da su i gore! Ne mogu se ni sudu dati bez ikakve direktive određene ruke. Sud nema konkretnoga zakona. Treba da konkretiziramo, kako on treba da postupa u pojedinim slučajevima. Ja ne insistiram kod 25%, nego samo da se kaže nešto konkretno. Prije rata su obično naši trgovci dobijali čistu dobit od prilike 12%, a najviše 20%, a 20% se smatralo kao nesolidna trgovina, a ovo danas, što se dešava, prelazi svaku mjeru. Ja bih molio g. Ministra i g. izvestioca, da ovu stvar prime, inače cio zakon nema pravoga smisla.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Nastas Petrović.

Nastas Petrović: Gospodo, ja imam jednu kratku napomenu da učinim. Najteže je jednome društvu, kad država počne da se meša u poslove toga društva. Ovim članom težite, gospodo, da suzbijete skupoću, a moje je duboko uverenje, da ako ostanje ovako, da ćemo u prvom redu učiniti ovo, da ćemo seljaka oterati sa pijace, a kad ga oterate sa pijace, on će tajnim kanalima svoju robu prodavati. I vi, u mesto da imate jeftinije namirnice, vi ćete ih imati mnogo skuplje i ostaće ista skupoća, ostaće ista nevolja i ista nesreća.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Moskovljević.

Miloš Moskovljević: U trećem stavu člana 8. kaže se: »Ko se ogreši o te ustanove«. Ja mislim, da je to pogrešno kazano. Treba da stoji »o ove odredbe«, jer je ustanova institucija u smislu uređa.

Izvestilac Fehim Kurbegović: Ja primam tu ispravku.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje član 8. Ko je za to, da se ovaj član primi, kako je izašao redigovan iz sekcije, neka izvoli sedeti, ko je protiv neka dignu ruku. (Većina diže ruku.) Gospodo, većina je protiv, prema tome ovaj član nije primljen ovako kako je izašao iz sekcije.

Sad ću stavljati na glasanje predloge. Gospodin Gosar ima jedan predlog; ali ja mislim, da će biti

bolje da ovu stvar, ako pristanete, vratimo sekciji. Pristaje li Zakonodavni Odbor, da se ovaj član vrati sekciji? (Glasovi: Neka se sada reši.)

Gospodo, ima svega jedan predlog gospodina Gosara, ja ne vidim drugih predloga. Molim gospodina Gosara, da pročita svoj predlog.

Andrej Gosar: Moj je predlog, da iza prvog stava člana 8. dodje dodatak, koji će glasiti: »Koji ni u kom slučaju ne može biti veći od 30%«.

Izvestilac **Fehim Kurbegović:** Nema suda, koji će dosuditi 30% obične dobiti, jer čim je dobit došla do 30%, sud bi smatrao, da je to lihva.

Predsednik **Miša Trifunović:** Gospodo, pristupićemo rešenju. Kako je predlog sekcije propao, meni ne ostaje ništa drugo, nego da stavim na glasanje predloga redom kako su pali. Pre toga ima reč gospodin Ministar Socijalne Politike.

Ministar Socijalne Politike dr. **Vjekoslav Kuvkovec:** Ja vas molim, gospodo, da primite predlog gospodina Gosara, jer nema bojazni, da bi bilo zloupotreba, ako bi ušla ovakva odredba.

Andrej Gosar: Mesto 30% predlažem 25%.

Izvestilac **Fehim Kurbegović:** Ja primam predlog gospodina Gosara, da bude 25% najviše.

Predsednik **Miša Trifunović:** Staviću na glasanje ovaj član sa predlogom gospodina Gosara, da posle prvog stava dodje predlog gospodina Gosara, koji vam je on malo pre pročitao. Ko je za to, da se taj član 8. sa predlogom gospodina Gosara primi, neka izvoli sedeti, ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je član 8. primljen sa predlogom gospodina Gosara.

Vojislav Lazić: Gospodine predsedniče kod ovo člana ja sam podneo predlog i tražim, da se i o tome predlogu glasa.

Predsednik **Miša Trifunović:** Gospodine Laziću, ja mislim, da je već vaš predlog samim tim otpao, kad je član 8. primljen sa predlogom gospodina Gosara.

Vojislav Lazić: Predlog gospodina Gosara se tiče trgovine, jer se ovde kaže trgovci i prema tome molim vas, da li se može kod zemljoradničkih proizvoda tražiti 25 ili 30%. To se kod zemljoradničkih proizvoda ne zna. Zemljoradnici nisu doneli svoje proizvode, da ih prodadu radi trgovine i ja molim, da se o mome predlogu glasa.

Predsednik **Miša Trifunović:** Kod koga člana podnosite predlog?

Vojislav Lazić: Ja sam kazao, da se na kraju celog člana doda ova redakcija, pa da se kaže: »Pod odredbu člana 1. ovoga stava ne potpadaju zemljoradnici, koji donose svoje proizvode na prodaju«, — jer ih ne donose radi trgovine nego donose svoje proizvode, koje su proizveli i ne možete nikoga naterati, ako ne može da po svome kampanju proda svoj proizvod, da ga na silu proda po ceni koju hoće trgovac. Kako se može i na koji način iznaći njegova zarada 25%?

Izvestilac **Fehim Kurbegović:** Ja primam predlog gospodina Lazića.

Predsednik **Miša Trifunović:** Gospodin izvestilac primio je ovu dopunu kod člana 8. To znači, da bi član 8. glasio: prvi stav dopuna gospodina Gosara, a drugi izuzetak zemljoradničkog sveta po predlogu gospodina Lazića. Tako bi dakle glasio član 8. prvo sa predlogom gospodina Gosara i drugo sa predlogom Lazića. Ja ću član 8. staviti tako na glasanje.

Ko je za to, da se taj član primi tako neka izvoli sedeti, ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Član 8. je primljen sa dopunom gospodina Lazića, gde se seljački svet izuzima od predloga gospodina Gosara.

Na pretresu je član 9. Stavljam na glasanje član 9.

Miloš Moskovljević: Ja bih molio gospodina referenta, da on u mesto reči: »verizni« kaže neku drugu reč ili da je objasni, jer se ta reč u ovome smislu, kako se ovde misli, ne razume svuda. Ima li u Srbiji koji zna šta je to verizna trgovina,

Nedeljko Divac: Molim vas, neka se kaže »više-struko preprodavanje«.

Predsednik **Miša Trifunović:** Gospodo, član 9. stavljam na glasanje. Ko je za to, da se član 9. primi ovako redigovan izvoleće sedeti, koji je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je član 9. primljen.

Član 10. je na pretresu. Ko je za to, da se član 10. primi ovako redigovan izvoleće sedeti, ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Proglašujem, da je član 10. primljen.

Član 11. je na pretresu. Ko je za to, da se član 11. primi, ovako redigovan izvoleće sedeti, ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je član 11. primljen.

Član 12. je na pretresu.

Pavle Angjelić: Kod člana 12. kazano je u tački 2.: »Ko u nameri da sebi osigura nabavku najnužnijih namernica, ili da u buduće sebi osigura prvenstvo pred drugim kupcima (kaparisanje) povišava cenu, koja je veća od tržišne cene kazniće se itd.« Po mome mišljenju ovo kaparisanje je u običaju u narodu i baš za to mnogi, koji kupuje, osigurava sebe s tim, a predviđena je i u građanskome zakoniku i smatra se u trgovini kao uzus, te ne bi bilo dobro, ako bi ova redakcija ostala ovakva. Zbog toga ja predlažem, da se posle reči »pijačna cena« doda »tako da se po mišljenju veštaka smatra kao takva namera«. Jer ovde se kaže u početku »ko u nameri«, a da se doda rečenica »da se po mišljenju veštaka smatra kao takva namera«, inače kaparisanje ne može biti zabranjeno ovim zakonom, kad je ono dozvoljeno građanskim zakonom i običajem narodnim i to trgovački uzus tako dopušta. Da se dakle objasni, da je ta namera kažnjiva, ali nije kažnjivo i zabranjeno obično kaparisanje.

Fehim Kurbegović: Kad bi gospodin Angjelić zauzeo mesto izvestioca, ja bih uzео da govorim kao običan član Zakonodavnog Odbora.

Pavle Angjelić: Ne mogu, jer postoji moj predlog za dopunu ovog člana.

Fehim Kurbegović: Ja držim, da drugi stav člana 12. treba sasvim da izostane. U nas ima, kao što je gospodin Angjelić primetio, običaj u narodu, da se za ranije pobrine, da nabavi sebi životne namirnice. Tako na primer da ih nabavi u jesen malo više da ih u proljeće nebi plaćao 2 i 3 puta više i naravno on hoće da lako dodje do robe i kad je nabavlja za svoju vlastitu potrebu, pa makar je i malo skuplje platio s obzirom na njen bolji kvalitet, kao i na to, što na taj način odmah dolazi do potrebnih životnih namirnica. I kad sada mi zabranimo seljaku, da tako kapariše robu i kad ga budemo kažnjivali, ako on kupuje robu i po malo većoj ceni no što je pijana cena, onda možemo mnoge naše zemljoradnike da izvrnemo zloupotrebama i to takvim zloupotrebama,

usled kojih ćemo im onemogućiti nabavke životnih namirnica. Kad bi se ovim stavom išlo samo na to, da se onemogućiti nabava onima, koji sa nabavljenim predmetima hoće da špekulišu, ja bih se s tim složio. Ali ako se njime pogadjaju i oni, koji hoće da nabave na vreme potrebe i za svoju kuću, nalazim, da on nema smisla, jer mi ne možemo našim ljudima zabraniti, da na vreme nabave sebi životne namirnice. Na primer jedan seljak ima puno blaga, puno stoke, i on se, recimo boji, pošto je sušna godina, da će mu nestati sena. To se seno danas plaća po 2 K, ali će docnije biti i po 6 K. On traži, ali ne može da nadje po 2 K onoliko koliko mu je potrebno, nego po 2 K i 20 f. I zašto onemogućiti mu sada, da ga nabavi i pod tu cenu od 2 K i 20 f., da bi zadovoljio svoju potrebu, koja će mu nastati u proljeće i koju ako nebi zadovoljio, onda mu može propasti cela njegova ekonomija, jer ako ne bude imao čime nahraniti svoju stoku, on će je morati prodati bud za što. Ovakav slučaj može se desiti ne samo zemljoradniku, nego i u svima drugim staležima. I zato što ovaj 2. stav člana 12. može da donese kobne posledice za građane, ja bih predložio, ne kao izvestilac, nego kao običan član odbora, da taj 2. stav člana 12. potpuno izostane.

Vojislav Lazić: Gospodo, meni izgleda malo nezgodna ova redakcija stava 2. ovoga člana. Tu se kaže: »Ko u nameri da sebi osigura itd«. Po ovakvoj stilizaciji ovoga člana može da ispadne to, da u jednoj varoši izvesna kompanija trgovaca utvrdi pijačnu cenu jednoga dana i onda niko nesme plaćati veću od te cene. Ako su drugi trgovci osetili, da se naši proizvodi na strani troše mnogo više i da ti proizvodi zaslužuju veću cenu, oni bi ako su iskreni prijatelji narodni i ako bi ih hteli da naprave veći promet želeli, da ponude veću cenu ali to ne mogu zbog ovoga člana. To se vrlo često dešava kod trgovaca, koji rade sa pšenicom. Usled njihovih kartela mi jednog dana imamo za te artikle jednu a sutra dan drugu, mnogo nižu cenu. Zašto? Zato, što se oni dogovore i odrede cene i sad ako bi se neko pojavio, da da skuplju cenu, oni će ga podvrći pod ovu odredbu i kazati: danas je cena tolika a Vi ste ponudili veću cenu i onda će ga podvrći pod ovu odredbu.

Ja nalazim uopšte, da je cela ova odredba stava 2. nepotrebna i predlažem, da se ona izostavi.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Ministar za Socijalnu Politiku dr. Vjekoslav Kukovec.

Ministar za Socijalnu Politiku dr. Vjekoslav Kukovec: Gospodo, nije namera zakona da spreči kaparisanje pa da se daje kapara, nego je namera da se spreči namerno kaparisanje i promet sa životnim namernicama, koji vode poskupljivanju. Radi toga samo objašnjenje gospodina Angjelića pokazuje baš suštinu cele stvari i u tome je kažnjivost ovoga posla, koji zakon treba da spreči. Ja mislim, da ako se objašnjenje gospodina Angjelića primi, da te bojazni, koje je istakao gospodin Kurbegović, nema. Niko nema ništa protiv toga, da se kapariše. Ali zakon hoće da spreči onoga, koji namerno ide na to, da poskupi životne namirnice. I kad imamo ovakvo objašnjenje gospodina Angjelića, onda nema bojazni, da će se vršiti tu zloupotrebu. Zato ja molim, da se to primi kako je predloženo, a ja od toga ne pravim pitanje. Žao bi mi bilo da se spreči postupak, koji ide na to, da se ne dozvoli poskupljivanje životnih namirnica.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, staviću na glasanje član 12. ovako kako je izašao iz sekcije sa redakcijom gospodina Angjelića kod 2. stava, koju je primio gospodin Ministar. Ako propadne, staviću ga ponova na glasanje bez drugoga stava. Ko je za to, da se član 12. primi ovako, kako je izišao iz sekcije sa dopunom gospodina Angjelića, izvolite sedeti, a ko je protiv izvolite dići ruku. (Većina sedi.) Većina sedi, objavljujem, da je član 12. primljen sa dopunom gospodina Angjelića.

Na pretresu je član 13. Ima reč gospodin Vilović.

Osman Vilović: Gospodo, kod člana 13. osobito pada u oči da onoga trgovca obrtnika, koji pogreši po članu 7., 8. i 9., imade da stigne i ta kazna, da mu se oduzme obrtna dozvola. A kod člana 14. isto tako, da mu se porad oduzimanja dozvole ima da konfiscira i roba. Gospodo, ja stojim na gledištu, da su ove kazne, koje su zavedene u ovoj uredbi, rigorozno teške i da ih neće moći snositi trgovci i obrtnici, te stoga predlažem, da se član 13. i 14. sasvim izbrišu.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje član 13. Ko je za to, da se član 13. primi ovako redigovan izvolite sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ovaj član ovako redigovan primljen.

Na pretresu je, gospodo član 1. Ima reč gospodin Pejović.

Krsta Pejović: Ja bih imao ovde da dodam jednu malu dopunu, koju je već ranije odbor primio. Za sve one kazne, koje se predviđaju za slučajeve iz člana 7., 8. i 9., ja bih predložio, da se dodadu na kraju ovoga člana reči: »Ovo ide u korist fonda za ishranu sirotinje«. Nalazim, gospodo, i ako je o tome već rešeno, da ovo treba naročito naglasiti.

Izvestilac Pavle Angjelić: Primam.

Predsednik Miša Trifunović: Ko je za to, da se ovaj član primi, kako je redigovan sa dopunom gospodina Pejovića, koju je primio gospodin izvestilac, izvolite sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je član 14. sa ovom dopunom primljen.

Na pretresu je član 15. Niko se ne javlja za reč. Stavljam na glasanje. Ko je za to, da se član 15. ovako kako je redigovan primi, izvolite sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Objavljujem, da je član 15. primljen.

Na pretresu je član 16. Gospodo, niko se ne javlja za reč. Stavljam na glasanje. Ko je za to, da se član 16. ovako kako je redigovan primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Objavljujem, da je član 16. primljen.

Član 17. Ko je za to, da se primi redigovan ovako izvolite sedeti, a ko je protiv, izvolite dignuti ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je član 17. primljen.

Član 18. Ko je za to, da se primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Član 18. je primljen.

Član 19. Ko je za neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Član 19. je primljen.

Član 20. Ko je za to, da se primi neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Član 20. je primljen.

Član 21. Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac Fehim Kurbegović: Član 21. je redigovan za to, da se one sve zloupotrebe i nedaće, koje

su došle od prijašnje uredbe, suzbiju, i ja bih molio gospodina Ministra da odmah, čim se izglasa, naredi svima vlastima, koje izvršuju te presude, da ih ne izvršuju dalje i da ono, što bi se od dana današnjega izvršilo, ne važi i ne vredi, jer vidimo da u nekim krajevima šikaniraju i ganjaju ljude od grada do grada, da ih potpuno materijalno unište.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Pejović.

Krsta Pejović: Predloženi član 21. ima da glasi ovako (čita član 21.). Ja mislim, gospodo, da je ovo nezakonito i nedolično i da bi trebalo sve one stvari, koje se odnose na uredbu, ostaviti i da se vode parnice pred sudovima prema ovoj poslednjoj postojećoj uredbi, a ne prema ovom zakonu. Ima stvari, koje će ovim zakonom postati kontradiktorne i to bi stvaralo jednu konfuziju. Ja mislim, da ovo nije opravdano, da se po ovom zakonu te stvari sude, jer ćemo onda za iste slučajeve imati dvojake presude.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac Fehim Kurbegović: Gospodo, da vam razjasnim stvar (Krsta Pejović odmah upada.) Gospodine poslanice, mi smo baš išli za tim, da one rdjave ustanove prijašnje uredbe uklonimo i prijašnja uredba je čisto jedna nametnuta uredba. Usled presuda tih sudova za suzbijanje skupoće imade ljudi, koji se već dovode na prosjački štap, a ima ih, koji su proterani iz vlastitih kuća i po sadanjem ovom zakonskom predlogu, ako bude usvojen, imade mnogo stvari, koje neće biti kažnjive i vi hoćete, da prijašnji sudovi one stvari još dalje gone prema jednom zakonu, koji je ukinut. Kako vi možete isledjivati nešto dalje prema odredbama jednoga zakona, koji je stavljen izvan kreposti. Može se samo da progoni ono, što je na temelju postojećeg zakonskog propisa, a to može da se provodi samo prema propisima toga zakona. A može da se provede samo prema onim propisima, kako taj zakon propisuje. Šta je konzekvencija toga? Konzekvencija je toga, da se ne mogu više obrazovati oni sudovi po prijašnjoj uredbi i da prelazi procedura na redovne sudove, koji imaju da posmatraju prema propisima ovoga zakona, pa ako je kažnjivo oni će kazniti, a ako nije oni će obustaviti postupak.

Što se tiče osuda, koje su izrečene i izdržane, tu se ne može ništa učiniti, ali ima ih, koje su pravomoćne, ali nisu izvršene, a nisu kažnjive po ovome zakonu. Zato smo stavili, da se one imaju revidirati, pa da se vidi, da li su opravdane prema propisima ovoga zakona ili ne. Ovakvu odredbu iziskuju, obziri humanosti.

Nedeljko Divac: Ja sam imao prilike i u sek-ciji da čujem ove iste razloge gospodina izvestioca, kad je bio na pretresu član 21. zakona o ishrani ali, pravo da kažem, te razloge nisam ni onda mogao primiti, kao što ih ne mogu ni danas primiti. Ne mogu ih primiti iz ovih razloga, što stojim na gledištu, da stare stvari odnosno stvari, koje su se desile pre donošenja ovoga zakona, treba okončati po uredbi, koja je važila, kad su se krivice desile. Od kuda to dolazi, gospodo, da jedan deo krivica, koje su sudske po uredbi, koja je do sada važila, i krivci osuđeni po toj uredbi, da im sada sude sudovi po ovom novom zakonu, za krivice za koje gospodin izvestilac pokušava da dokaže da su bile nepravilne i da su done-sene drakonski. To bi išlo na kompromitovanje zakona. To je bila uredba i ona je imala vrednost zakona, a osobe, o kojima je reč ovde, počinile su krivice još

dok je vredela uredba. (**Fehim Kurbegović:** Trebali biste da vidite ko je sve kažnjen, pa biste videli, da su kažnjeni i ljudi, kojima vi simpatizujete, najsiromašniji.) Ja moram na kraju krajeva da priznam, da i tu ima ljudi, koji su možda nepravilno i strogo kažnjeni. Ali ima, gospodo, i takvih ljudi, za koje su kazne, ma koliko velike bile i suviše blage, a to su krivci i to krivci veliki i njihova krivica treba da se revidira, nepravda je učinjena njima što su kažnjeni, treba im pomoći da se izvuku.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Drofenik.

Josip Drofenik: Pripomnja poslanca gospoda Kurbegovića, da se naj na podlagi tega novoga zakona obnove vse razsodbe takozvanih občinskih sodišč po redovnih sodiščih in da se te nesmiselne in drakonske kazni, izrečene v mnogih slučajih iz osebne mržnje v smislu tega zakona po poklicnih prav-nikih ter po zaslušanju veščakov iz vrst producentov in konsumentov revidirajo, je popolnoma pravilna.

Nadalje mi je čast predlagati, da se vse tekoče stvari v kolikor ne spadajo pod kazenske odredbe tega zakona takoj po izglasanju zakona ustavijo. Ta zakon kot vsi drugi se je v Sloveniji najodločneje izvrševal, kar se pa v drugih pokrajinah ni zgodilo, to pa radi tega, ker naši uradi smatrajo zakone in predpise kot svetinje, kar pa na žalost ne moremo trditi, kakor smo slišali iz ust.srbijanskih gospodov kolegov, o drugih pokrajinah.

Prosim torej, da se uvodoma označeni predlog radi revizije vseh procesov sprjeme, da se popravijo storjene krivice in pogreške. To pa zahtevamo zato, ker smo popolnoma uverjeni, da naše hvala Bogu dobro sodstvo ne bo izpustilo niti enega krivca; ki je kriv, in imamo v tem oziru v objektivnost sodnikov popolno zaupanje.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Nastas Petrović.

Nastas Petrović: Gospodo, dve stvari tako re-čito govore, kategorički govore, da moraju biti revidirane izvršne presude. Ja mislim, da ne treba niko o tome da govori. Mi smo uredbu o skupoći doneli u oči Ustava. U vreme kad se donosio Ustav i u vreme predjašnje Srbije, koja je imala svoj Ustav i znala samo za jedne sudove, vi ste imali jednu ured-bu po kojoj su postojali drugi sudovi, koji nisu Ustavom propisani ni po starom Ustavu srbijanskom, ni po novom Ustavu. To je jedna krupna stvar, koja traži da se te presude moraju revidirati. (**Krsta Pe-jović:** Izvršne presude ne mogu se revidirati.) Mo-rajaju se revidirati zato, što Ustav za takve uredbe nije znao. (**Jovan Gjonović:** Čim je izglasan Ustav ta je uredba postala zakon.)

Ja neću da govorim strašne stvari, koje se na-ročitó dešavaju po unutrašnjosti. Ja neću da govo-rim o tome, koji su ljudi u sudovima bili. Kad bih govorio o tome, bila bi slika crna. Ja molim Zakono-davni Odbor, da primi ovu odredbu za revidiranje izvršnih presuda, ona je potrebna iz razloga ustav-nosti i zakonitosti i ta je odredba oportuna i pot-puno pravična. Moje je uverenje, da ogromna većina ljudi, koji su drakonski kažnjeni od suda, koji je ad hoc postavljen, da će mnogi ti ljudi biti pušteni ispod sudjenja posle revizije presuda. Ja molim radi pravde, da primimo ovu odredbu inače ogrešićemo se o one ljude, koji su kažnjeni ni zašta.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin dr. Janko Šimrak.

Dr. Janko Šimrak: Ja moram da se čudim ovome dodatku, a evo zašto. U početku sva gospoda, koja su govorila u načelu o ovome zakonskom prijedlogu, govorila su o tome, kako se nije izvršivala dosadašnja uredba, koja je imala za zadatak pobijati skupoću i kako nije kažnjen niko, kako se moralo prema dosadašnjoj uredbi kažnjavati. I sad molim vas, gospodo, za one, koji su kažnjeni do sada, dolaze ljudi i kažu, da im oprostimo kazne. Mi znamo vrlo dobro, kakva će ta revizija kazna biti. Ona gospoda, koja govore protiv ovoga da znaju, da su u Beogradu neki ljudi kažnjeni sa 150.000 dinara, a drugi sa 50.000 dinara i drugim većim kaznama. Ja mislim, gospodo, da bi se mislilo, ako bi prihvatili ovaj dodatak, da smo to prihvatili kao da bi htjeli te ljude osloboditi od kazne. Gospodo moja, iz samoga pravnoga principa mi ne možemo ovaj dodatak prihvatiti. Protivno je pravnome poretku, da presude izrečene na temelju jedne uredbe, koja je važila kao zakon, da dodju ljudi sad pa kažu: te presude ne valjaju. (Izvestilac **Fehim Kurbegović:** Ali zlikovci su presude izricali.) Gospodo, pala je reč sa strane vlade, koja je načinila tu uredbu, da su zlikovci postavljeni za sudije u sudu za suzbijanje skupoće. (**Josip Drofenik:** I šusteri su tamo bili.) Gospodo, da li se može jedan režim jače osuditi nego li režim, koji zločince postavlja za sudije! Vi se time ispričavate, što ste tamo zlikovce metali. Gospodo, ja moram ovde i to navesti, koliko je meni poznato, sve one male kazne izvršene su, a velike nisu, te mi stoga ne možemo pristati, da se spasavaju ljudi, koji su varali i koji moraju da plate 150.000 dinara na ime kazne.

Vojislav Lazić: Gospoda iz većine, koji se zauzimaju da održe ovu odredbu u članu 21., hoće na taj način da negiraju raniju uredbu, koja govori o kaznama u koliko je ona primenjena. Ta gospoda hoće da negiraju kaznu, ali ne misle da negiraju i one druge radnje, koje su činjene po ovoj uredbi prema masi sveta. Moje je mišljenje, gospodo, da neko ko je kažnjen, nad njim treba kaznu izvršiti, a ne da mu ovom uredbom dajemo milost i na taj način oslobađavamo od kazne. Ja do sada nisam imao prilike da vidim, da se mogu na ovaj način i izvršne presude opraštati. Ovde je reč o presudama, koje nisu izvršne i one se inaju revidirati. To je dobro, ali presude, koje su postale izvršne na osnovu jednoga zakona, jer je ova uredba postala zakonom po članu 130. Ustava, njih ne možemo zamenjivati drugim, jer sve, što je urađeno po tome zakonu, to ima zakonske važnosti i treba da ostane u važnosti. Prema tome ja nalazim, da ova odredba člana 21. potpuno je nepotrebna i da je treba izostaviti.

Dr. Žarko Miladinović: Gospodo, ja ovde ne ću govoriti ni o malim ni o velikim, ma da ja simpatišem male, ali ne vodeći računa o tome koje su ličnosti kažnjene, jer ja ne znam niti sam se raspitivao, niti me se ticalo, hoću da govorim o ovoj stvari sa pravnčkog gledišta. Govori se, da je neka nemogućnost podvrgavati ponovnom rasmatranju one osude, koje nisu izvršene. Gospodo, i gde sud sudi, zakon dopušta, da se može postupak obnoviti, odnosno revizija izvršiti. Ovde se ne će ništa drugo, nego da se daje sudu da revidira osude političkih ili bar takvih ustanova, koje nisu sudovi, a sud je veća garancija nego onaj forum, koji nisu sudovi i sa pravnčkog gledišta. Sa zakonskog gledišta ne može biti prigovora niti može biti čudjenja, niti se može smatrati kao nepravda, ako se te presude podvrgnu revizi-

ji. Zato sam ja, gospodo, za to, da ovaj drugi stav može da ostane. Hoću da kažem još nešto.

Kaže se, da ovde hoće neki bogataši da se oslobode. Ja to ne znam i ne mogu da kažem, da su takvi motivi ovde po sredi. Ja hoću uvek da mislim da je dobro, a kad se uverim da nije dobro, ja ću to da osudim. Šta se ovim hoće? Ništa drugo, nego da sud to presudi. Ovde se ne traži, da se ta kazna možda prosto briše, nego da se nanovo pregleda, pa će onda sud svoju osudu da izreče. Ja ne znam, gospodo, zašto bismo se mi bojali suda. Sud je pravedan i on će da izreče pravednu osudu, pa ako je kriv onaj, koji je bio kažnjen, kazna će ostati, a ako nije kriv, onda će se ranija odluka izmeniti. Da li bismo mi mogli biti a priori protivu toga, da neko, koji je pogrešno osuđen, ne može biti pomožen putem revizije kod suda. Dakle, gospodo, nema nikakva razloga, da bismo mi mogli ustati protiv ove ustanove; bar nema nikakvog pravnčkog, niti inače drugog opravdanog razloga; a ovo što su gospoda iznosila, to bi mogle biti proste kombinacije, koje u stvari ne postoje.

Predsednik Miša Trifunović: Pristupamo rešenju. Ko je za to da se čl. 21. primi ovako kako je izišao iz Sekcije, izvoliće sedeti, a ko je protiv, neka digne ruku. (Većina sedi.) Većina sedi. Objavljujem, da je čl. 21. primljen po predlogu Sekcije.

Na redu je čl. 22.

Pavle Angjelić: Kod čl. 22. ja predlažem nov drugi stav, koji će glasi ovako: »Na cene luksuznog odeli i obuće ne odnose se odredbe ovoga zakona, a koja su to luksuzna odeli i obuće, određiće se pravilnikom«. Ovo je, gospodo, potrebno zbog toga, što se u čl. 1. ovog zakona govori i o odelu i obući, pa onda je potrebno naročito istaći, da se na luksuznu obuću i odelo ne odnose odredbe ovoga zakona. Neka luksuzno odelo i obuće budu koliko hoće skupa.

Izvestilac Fehim Kurbegović: Ja ne mogu primiti taj predlog.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje čl. 22. Ko je za to, da se čl. 22. primi ovako kako je redigovan u Sekciji izvoliće sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem, da je čl. 22. primljen po predlogu Sekcije.

Na redu je čl. 23. Ko je za to, da se čl. 23. primi ovako kako je izišao iz Sekcije, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Svi sede.) Objavljujem, da je čl. 23. primljen. Ovim je, gospodo, ovaj zakon u celini primljen. Pristupićemo odmah definitivnom rešenju.

Izvestilac Fehim Kurbegović: Ja sam razložio još u početku rasprave, da naziv ovog zakona nije shodan. Ja predlažem, da naslov ovom zakonu bude: »Zakon o osiguranju i regulisanju životnih namirnica«.

Predsednik Miša Trifunović: Pristupićemo, gospodo, poimeničnom glasanju za definitivno rešenje ovog zakona. Ko je za to, da se ovaj zakon primi u celini, izvoliće glasati za, a ko je protiv toga, izvoliće glasati protiv.

Sekretar dr. Slavko Šećerov proziva članove da glasaju. (Nastaje glasanje.)

Predsednik Miša Trifunović: Glasao je svega 21 poslanik. Od toga je glasalo 15 za a 6 protiv. Objavljujem, da je zakon o suzbijanju skupoće životnim namirnicama i nesavesnoj špekulaciji konačno primljen. Za overače predlažem gospodina Fe-